

* Merve TEKE *

* ORTACAĞ FELSEFESİ *

* Batı Roma İmparatorluğunun çöküşüyle kültürel ve düşünsel gelişmelerde bir kesintiye yol açtı. Antik çağda oluşan ve bir zamanlar kadir gelen düşüncelerden belirgin etkileşimler görülür.

* Felsefe bu dönemde dinin hizmetinde yer aldı.

* "Karanlık Çağ" nitelenmesi.

* Hristiyan Felsefesi (Latince)

→ İslam Felsefesi (Arapça, Farsça ve Türkçe)

→ Yahudi Felsefesi (İbranice)

→ Sızars Felsefesi (Grekçe)

Genel Özellikleri

- 1) Bir ümmetin felsefesidir. Yahudi Felsefesi, İslam Felsefesi...
- 2) Ortacağın felsefesi, Teoloji hizmetinde görülür.
- 3) Bu dönemde aranan mutluluk, bu dünyadaki mutluluk değil, ebedî saadettir.
- 4) Teolojik aklın tasavvuru hakim. (Tanrı-din)
- 5) Yetkin, tamamlanmış bir sistemdir. Statik yapıdadır - Dinamik değil.

* ORTACAĞ HIRİSTİYAN FELSEFESİ *

→ Hristiyanlığın temel yapısı, Hristiyanın öğrencilerinin teorilerini tarafından belirlenmiştir.

→ Düşünce geliştiği iklimin, Helenistik Roma pagan kültürünün belirlediği bir iklimdir. Bu temel pagan unsurları Hristiyan inancı tarafından belirli uyarlamalarla kendilerine alınmıştır.

→ Helenistik kültürün yerini tek tanrılı bir anlayış aldı.

→ Yahyî ile felsefeyi entegre etme konusunda ilk önemli isim olan İskendireyeli Philon, Tanrı'nın ebedî düşünceleri (ilmi) olarak gördüğü Logos'u, Tanrı ile insan arasında aracı olarak Yahudiliğin terimleriyle özdeşleştirmiştir.

→ Logos, Hem yaratılışın ve yaratmanın, hem de insan Tanrı'ya ilişkin idrakte tek aracı. Erken dönem Hristiyanları Logos'u → Tanrının ilk sevgili oğlu, Tanrının "insanı" olarak nitelendirmesinden dolayı Philon'a büyük saygı duyuyordular.

→ Platoncu gelenek, ilahî bilgeliliğin ifadesi olan bir gelenektir.

Tanrı olan Bir, Eren ve Aktin ruhunu varlığa geçirir.

Hristiyanlıkta buna karşın aslında Baba, Oğul, Mesih (Logos) ve Kutsal Ruh'u varlığa getirmesi şeklinde gerçekleşti.

* Mesih, yeryüzü ile dünyayı birleştirmiş; bir ile çok kütnleşmişti. Logos, bütün insanlığı uyandıracaktı.

* Kutsal Ruh ile dünyanın Tanrı'ya dönüşü gerçekleşecekti.

* Platon mağarasında gölgelerin oluşmasını sağlayan ışık Mesih (Logos)

→ İlk dönemde Clement, Origen ve Augustinus gibi önde gelen isimlerin çalışmaları sonucunda, Hristiyanlık sistematik bir teolojiye dönüştü.

→ Tanrı, yaratıcı olmasının yanında kurtarıcıdır.

→ Yahudi - Hristiyan geleneğinde hakim olan ilelenceci - çizgisel tarih tasavvuru Tanrı'nın insan için tasarladığı planın zaman içinde gerçekleştiğini öngörüyordu.

* Yunanlıların Tanrı tasavvurundaki "üstün ve hükmedici bir akıl olarak Tanrı" imgesi belirgin bir ken.

* Yunan ontolojista "üstün ve hükmedici bir irade olarak Tanrı" imgesi vurgulanıyordu.

* Patristik Felsefe ve Skolastik Felsefe diye ikiye ayrılır.
(2-6 yy) (8-16 yy)

Patristik Felsefe

Kilise babalarının felsefeleridir. 2-6 yy. Hristiyan öğretisinin kurtmak için akılamlarıdır. İki evresi vardır.

1) Kendi mensuplarına seslenen, bu sebeple de inancı var sayan dogmatik teoloji.

Düşmanlarının iddialarını hesaba katarak dini akli bir tarzda temellendirmek. Bu sayede insanları tatmin etmeyi amaçlayan apologetik teolojidir.

2) Antik Yunan ve Helenistik felsefelerin Platoncu ve Yeni-Platoncu felsefeleri Hristiyan kültürüne dahil etmesiyle başlar.

13. yüzyıl

* Patristik Felsefe de, ilk eurende Hristiyanlığın "hakiki felsefe" olduğu savunuldu ve klasik felsefe reddedildi.
İkinci eurende ise bu felsefe Hristiyan kültürüne dahil edildi.
İkinci eüre sayesinde Aziz Augustinus büyük düşünür ortaya çıktı.

* Sokrates ile Hz. İsa arasındaki benzerliğe işaret eden ve Hristiyan inancı ile Yunan düşüncesine uygun olduğunu düşünen → Aziz Justinus. (100-164)

* Tertullianus göre Felsefe, Tanrı'nın insana, onu kendi yoluna götüren en değerli armağan. İsa'da kendini göstermiş olan Logos, her insanda tohum halinde bulunur, her insan da bu sayede doğruyu bulur.

* Aziz Tatianus (130-176), Yunan filozofları, İsa'dan önce peşmiş Hristiyanlardır. Tanrı evreni doğrudan değil Logos-aracılığıyla yapmıştır.

* İmanı akıl yoluyla yargılamak doğru değil, mümkün de değildir. Sorma olduğu için iman ediyorum. Teslis sözcüğünü term haline getirmeye çalışmış → ~~Felsefe~~ Felsefe'dir, akıl-vahiy.

* Klement, (150-219):

Patristik felsefenin altın çağına giden yolucudur.

Aklı inanca, felsefeyi dine tabi kılma çabasıdır.

Anlayabilmek için iman ediyorum. Felsefe, zihni Teolojiye hazırlar.

Aziz Augustinus (354-430)

* Altın çağı ve zirvesidir. → Patristik felsefenin.

Evreni iyi-kötü dualizm ile açıklayan Manihelân'e bağlılığı dıyıl sımıştır. Sonra Septisizme, sonradan Yeni-Platonculuğa yöneldi. Ahlakı bir yaşam sürdürdüyand düşünerek

* Hristiyanlığa yönelin. (30 yaşında)

* itiraflarım, Tanrı Şehri, irade Özgürlüğü üzerine, Akademiklere karşı → Eserleri.

"İman etmek için onla, Anlayabilmek için iman et."

- * Platon Felsefesi ile Hristiyanlık arasında sentez gerçekleştirmişler.
- * Tanrı tasavvurunu esas aldı. İdeleri Tanrı'nın Kelamının, Logos'un topyekûn ifadesidir. İdeler, İsa-Mesih'in varlığında mevcut ve Tanrı'nın varlığının bir ifadesidir.
- * Platonun duyu ve akıl iki bilgi kaynağına, Augustinus; Hristiyan vahyini de üçüncü kaynak olarak eklemiştir.

Bilgi Anlayışı

- * Tanrıya bilgi konusunda hareketle ulaşır. İnsan her şeyden şüphe duyar ama kendi varoluşundan duyamaz. Bilgi mümkündür. Bilmenin seviyeleri vardır.
- İlk seviye, duygular aracılığıyla elde edilen veriler ve duysal bilgidir.
- İkinci seviye, rasyonel bilgidir. (Çıkarımsal bilgi)
- Üçüncü seviye, En yüksek olan aklı (sezgisel) bilgidir. Değişmez gerçeklikleri akleder. Hakiki bilgelik budur. Bu yolda insanın rehberliği şarttır. → inanmadıkça anlamayacaksınız. (Akli arayan iman)

Aydınlanma Teorisi; İnsan bilgelipe ya da bilgiye, Tanrı'nın aydınlatması ile erişilebilir.

- 1) Tanrı ruhsal ışıktır ve bütün insanları (akıllarını) aydınlatır.
- 2) Tanrı tarafından aydınlatılmış bir anlaşılabilir hakikat dünyası vardır.
- 3) Tanrı'nın aydınlatması sayesinde bu hakikat dünyasını bilen (insani) akıllar vardır.

- Akıl en önemli özelliği; kendisinin farkına varabilmesidir. Bu da hafıza aracılığıyla mümkün olur. İnsan akli, kendi başına hakikate ulaşamaz. Bu sebeple bilmek, inanmaktan sonra gelir.
- Ruh, göcdür. Tanrı ışıktır.
- Akıl ile hakikat arasındaki ilişki, insanı bir ahlak varlığı olarak tanımlanmayı gerektirir. Akli terbiye eden imandır. İmanın nesnesi hakikattir. Tanrı, hakikatin kendisidir. Hakikat icmîdir. Bu halde Tanrı da icmîdedir. Ancak bunu doğru anlamak gerekir.

Ahlak Felsefesi

- * İnsan yaşamının doğal amacı ebedi mutluluktur. Bu saadeti Tanrı'da aramak mümkündür. Bu da erdem ve Tanrı sevgisi ile olur → Augustinus.
- * Allahın güzelliği sevgiyle bir araya gelmesidir. Bu güzellik de, Tanrı'nın yansımalarıdır.
- * Sevginin 4 nesnesi vardır. 1) madde ve fiziki nesneler 2) insanlar 3) kendisi 4) Tanrı.
- Bu nesnelerden hiçbirinin yerine peşman ve asla kadından beklenenden daha fazlasını sağlayamaz. Bu olmazsa ahlaki kötülükler ortaya çıkar. En yüksek ve gerçek tatmini sağlayan Tanrı'dır.
- * Kötü davranışlar ve kibrin temelinde insanın kendi kendine yeter olduğunu sanması vardır.
- * Sevginin nesnelerini uygun ölçüde ve peşman gibi seven kişi erdemli ve ebedi saadeti umut edebilir.

Siyaset Felsefesi

- * Yer yüzü/Dünya devleti ile
- * Gökyüzü/Tanrı devleti ayrımını yapar.
- * Tanrı şehri" eseri önemlidir.
- * İki tür sevgi vardır. Tanrı sevgisi ve kendini sevmek. Bu sevgileri taşıyan insanlar, hangi sevgiye sahip olduklarına göre farklı iki toplum inşa ederler. Tanrıyı sevenler, Tanrı Devletini kurup dünyayı sevgisiyle dolu olanlara Dünya devletini meydana getirecekler.
- * Tanrı insanları müminler ve günahtkarlar diye ikiye ayırmıştır. İki devlet bu sebepten ortaya çıkmıştır. Gökyüzü devletinde de eşitlikçi bir düzen vardır. Yönetici, yönetmekten çok hizmet eder.
- * Yer yüzü devletinde ise ilk günahın eseri olan madde hırsı, mülkiyet, kölelik ve eşitsizlik vardır. Yönetici, halkın iyiliğini düşünerek değil, egemenlik tutkusuyla hareket eder.

* Yayılsı Devletinin yapması gereken, b6kyüzü Devletini model almak. Ona benzemeye adismaktır. Bu se sevgiyle dabilir.

* İnsanların Tanrı Devletini hak edecek yazın s6rmeleri gerekir. B6yle bir yazının esaslarını belirleyen, Tanrı'nın ilahı yasalarıdır. Bu yasaların farkında olanların 6nderliğinde, insanlar Tanrı Devletine ulaşmak için oabı p6sterecektir. Bu 6nderler devlette kral, aile de erkektir.

Boethius (480-524)

* Ortadoğ Hristiyan Felsefesini, Aristoteles'in bazı Mantık d6retileriyle tanıstırması, her bilimin kendine d6ğı ilkeleri olduğı teziyle Hristiyan Teolojisinin b6erk bir disiplin haline gelmesine katkıyla 6nemli bir filozoftur.

* Temeller probleminin Ortadoğ Hristiyan Felsefesinin g6ndemine sokması da 6nemlidir.

* Felsefenin Tesellisi → eseri

-SKOLASTİK FELSEFE-

* 8-15. yy. kapsar.

* "Okulaat" anlamına gelir.

* 1150 yıllarından itibaren teolojiden ayrılıp 6niversitelerde akademik bir disiplin haline gelmeye başlamıştır.

* Patristik felsefe → Platon ve Yeni-Platoncu felsefesine dayanırken, Skolastik felsefe de → Aristoteles felsefesine dayanmaktadır.

* İslam Felsefesinin Aristoteles'in eserlerine yaptıkları yorum ve katkılarıyla tanışan Skolastik Felsefe yükseliş dönemine geçmiştir.

* Bilgileri işlemek ve derinlendirmek konusunda iki yapı ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi 6niversiteler, ikincisi Dominiken ve Fransiskan tarikatlarıdır.

* Aristoteles eserlerini tanıma sürecinde translatörler de b6erlerinde getirmiştir. Burada 6ı tutum olmuştur.

1) Aristotelesçiliği tam olarak benimseyen Latin İbn Rüşdçülüğün karşısında Aristotelesçiliği reddeden akım bulunur. 3. Akım

3) Bu iki karşıt akım dışında Augustinualuk ile Aristotelesçilik arasında bir uzlaşma sözkonusunda olan iki akım vardır. Bunlardan birincisi Augustinus mistizmle özel bir önemi olan Fransisken tarikatıdır. → Temsilcisi: Bonaventura.

4) İkinci akım Dominiken tarikatıdır. → Temsilcisi:

Büyük Albert ve Aquinali Thomas'dır.

Bu akım günümüze kadar Katolik Kilisesi'nin resmi felsefesidir.

* Nihayet, Akıl ile imanı uzlaştırmak anıma gelmiştir.

Skolastik felsefeyi üç döneme ayrılarak incelenir.

1) Erken Skolastik Felsefe: Skolastik felsefenin başlangıcını ifade eder. 844-1244. Anselmus, Petrus Abelardus → filozoflar

2) Yüksek Skolastik Dönem: Yükseliş ve altın çağıdır. 1244-1544. Büyük Albert (Albertus Magnus) ve Aquinali Thomas → filozoflar

3) Gec Skolastik Dönem: Sona eriş sürecidir. 1344-1544.

John Duns Scotus, Roger Bacon, Ockhamlı William → filozof.

Amaç: Yeni bir şey bulmak değil, verilmiş hakikatin iyi anlaşılmasıdır.

Tümeller Tartışması =

1. Tutum: Tümel kavramların Tanrısal ideler olarak nesnelerden önce müstakil gerçeklikleri vardır. Asıl realizm.

Platon'dan gelen bu akımın temsilcisi Anselmus.

2. Tutum: Tümel kavramlar nesnelerin içindedir yani nesnelerin birer parçasıdır. Tümellerin gerçeklikleri var olma nedeniyle ikkindir.

Aristoteles'ten gelen bu akımın temsilcisi Albert Magnus ve Aquinali Thomas 'tır.

3. Tutum! Nominalistlere (cadılara) göre, Tümel kavramlar, nesnelerden sonradır. Bizim nesnelere verdığımız adlardan ibarettir. Xlenelerin ortak yönlerine insanın verdiği adıdır.

Temsilcileri → Roscelinus ve Ockhamlı William.

* Benlerin yanında "Tümel kavramları nasıl ediniriz?" sorusuna verilen cevaplardan 2 önemli cıgpi dıdır.

① Augustinus'a göre, (Platoncu)

Biz Tümel kavramları (ideaları) Tanrı'da seyrederiz. Tanrı'dan gelen bir ısıık, bir feyiz ile aydınlanmak suretiyle ideaları mübâhede edebiz. Sonra onları nesnelerde buluruz.

② Aristoteles'ci tutum, Tümel kavramları, algıladığımız nesnelerden soyutlamak suretiyle elde ederiz.

Anselmus (1033-1093)

* Erken dönemin en büyük düşünürüdür.

* "İkinci Augustinus" olarak anılır.

* "Doğru Üzerine Konuşma, Yaratanın Özü Üzerine Monolog, Neden Tanrı - İnsan" → Eserleri.

* İmana ve akıl birbirine indirgenmemesi gerekir. 2 bilgi kaynağı vardır. Akil ve inancı. İman başlangıç noktasını oluşturur. Akıl da imanı akıllaştırır. En yüce hakikatin varlığını anlayabilmek için araştırmaya imanla başlamak gerekir. Neden sormadan inanmak gerekir.

* Hakikat, insana Tanrı tarafından zaten verilmiştir. İnanmak için anlamaya çalışılmaz. Yalnızca anlayabilmek için inanırız → Augustinus.

* İnsan, iman edip kendisini Tanrı'ya teslim ettikten sonra bilgi yoluna girmeli. İman önce geldiği için akıl zorlu olarak ^{iman} tamamlanır.

* Akıl, dinin hizmetçisidir.

* Ontolojik delil ile anılır → Tanrı kanıtlanması.

Ontolojik Delil

* En yetkin varlık Tanrıdır. İnsan zihninin ulaştığı en genel varlıktır. İnsan zihninde tanrının varlık fikri mutlaka vardır.

* Tanrı yalnızca insan zihninde değil, dış dünyadaki gerçekliği den bir varlık olduğu zorunlu olarak kabul edilmelidir.

Not İbn Sina (Avicenna), İbn Rüşd (Averroes) gibi filozoflar skolastik felsefenin yükselişinde büyük etkileri vardır. Yaptığı tercime, yorumlamalarıyla katkısının ikinci Musa olarak bilinen Maimonides (İbn Maymun).

Aquinazi Thomas (1224-1274)

- * Skolastik dönemi yükseliş dönemi.
- * Büyük Albert'in öğrencisidir.
- * Aziz ilan edilmiştir.
- * İlahiyat üzerine, Katolik inancının hakikati üzerine → Eserleri.
- * İncil Tefsirleri, Kötü, Hakikat ve Ruh → Eserleri.
- * Hristiyan inancı ile Aristoteles felsefi arasında büyük bir sentez yapmıştır.
- * Bugün bile Katolik Kilisesinin resmi felsefesidir.
- * Vahiy ve akıl iki ayrı bilgi, ikisi de farklı şeyler öğretir. Vahiy ile akıl çatışmaz. Vahiy akli destekler, akıl da vahiyi anlamlandırır.
- * Metafizik perspektifi "aşağıdan yukarı", Teolojinin perspektifi yukarıdan aşağı bakar.
- * Akıl ile bilinemeyen şeyler Teoloji ile bilinir.
- * Felsefe; aklın doğal ışıyla kanıtlanabilen doğruların alanı,
- * Teoloji; imana ve otoriteye dayanan hakikatların alanıdır.
- * Vahiy, felsefenin doğrultusunu belirleyip gelişme imkânı gösterendir.
- * Akla dayanan teoloji (doğal teoloji), felsefe ile teolojy'i birleştirir.
- * Filozofa göre, Aristoteles düşüncesinde eksik olan "yüksek metafizik" ile Hristiyan felsefesinde eksik olan "varlık metafiziği" bir birleştirme sentez yaratılmalıdır.
- * Aristoteles'i ^{görmek} ~~vaftiz~~ etmek değil; baş aşağı dönen Aristoteles'i ayakları üstünde durmak üzere taramaktır.

Tanrı'nın Varlığı ile İlgili Deliller

* Aquinalı Thomas'a göre Tanrı'yı bilmek, bilginin gidelebileceği en yüksek noktadır.

* Bazı sırları, insan aklının imanı ile kabul edilir.

* Bilgiye ulaşamayacak noktada bilginin yerini tutan semboller kullanmak zorunludur.

* Tanrı'nın varlığı akıl ile kanıtlanabilir. İki yol vardır. Birincisi, sebepten sonuçlara giden yoldur; ikincisi, sonuçlardan sebebe giden yoldur. Bu iki yolla üretilen filozofik deliller şunlardır.

1. Delil: Hareket Delili → Doğada bir şeyin hareketinin,

ancak o şeye etki eden bir hareket ettiriciyi ve o şeye potansiyel (bir kuvve) halde bulunan gücün bilfiil hale getirilmesi ile mümkündür. Bu hareket ettirici → Tanrı'dır.

(Aristoteles felsefesindeki mantık dairesi)

2. Delil: Fâil Neden Delili → Hiçbir şey kendi kendisinin nedeni olamaz. Doğada gördüğümüz şeylerin fâilleri vardır. Bunlardan ilk fâili vardır. İlk fâil neden Tanrı'dır.

3. Delil: İmkan Delili → Aquinalı Thomas, İbn Sina ve Farabi

Mümkün varlıkları, varlık alanında ilk olarak bir zorunlu varlık olmalıdır. İşte bu zorunlu varlık Tanrı'dır.

4. Dördüncü Delil → Ontolojik Delil: Şeylerin var olmalarının, iyi, doğru, güzel olmalarının sebebi olan en yetkin varlık olan Tanrı vardır.

5. Delil: Göze ve Nizam Delili → Dünyadaki her şeyin mutlak bir düzen ve bir gayeye yöneldiği - Evrendeki mükemmel düzen;

en yüksek derecede iyi, bilgili ve akıl sahibi varlığın eseridir. Bu varlık Tanrı. Aquinalı Thomas'a göre bu bes delil, Tanrı'nın sıfatlarını bilme konusunda yol göstericidir. Tanrı cisimci değil, basittir, ezeli ve ebedidir. Onun varlığıyla mahiyeti aynı şeydir. Tanrı tükmel ve tikel ikisini de bilir. O, insanın her halini bilir, korur, yönetir.

Tanrı; her şeyi hiçten yaratmış olup, Onun inşaatı her şeyi kuşatır. Tanrı'ya ancak vahiy ile ulaşılır.

* Ahlak Felsefesi *

* Aquinalı Thomas'a göre ruh, bedenin formudur. (Aristoteles gibi) Ruhun var olması için bedene bağlı değil, bedenin öldükten sonra da ruhun varlığını sürdürdüğünü söyler. (Aristoteles'e ekleme bölüm yaptığı yer.)

* İnsanın doğal bir varlık tanımı yeterli değildir. (Aristoteles gibi) Bunun bir de doğuştan kayıtu da vardır. Mutluluk anlayışının tem olması için ahiret mutluluğu da olmak zorundadır.

⊗ Aristoteles'e ahlaki ve nezari erdem'in yanına teolojik erdemi de ekler.)

* Mutluluk dünyada değil, Tanrı aşkında bulunur. Bu mutluluğa aşk ve bilgi ile ulaşılır. Tanrı'ya görme mutluluğu; bu dünyadaki hazırlığın ardından ancak ahirette olacaktır.

→ Nezari erdemler, insan aklının bilfiil hale gelmesinde katkıda bulunur.
→ Ahlaki (karakter) erdemler, aklın arzu ve öfke gücünü yönetmesinin sonucudur.

* Bu iki erdem insanın dünyada doğru ve ahlaklı yaşaması içindir.

→ Teolojik (ilmi) erdem ile insan nihai gayeye ulaşmayı sağlar.

Bu da Tanrı ile doğru ilişki içinde olmamızı sağlar.

Bu kutsal kitapla vahiy aracılığıyla bilindikleri, ebedi saati kazandıran erdemler, iman, umut, aşk'tır.

Not Skolastik Felsefenin son dönemlerinde Dominiken ve Fransiskan tarikatları arasında çatışma oldu.

John Duns Scotus (1270-1308)

- * Son dönemde karşımıza çıkar.
- * Augustinuscu (Platoncu) A-Thomist (Aristotelesci) geleneğin karşısında kalon, Modern düşünceye giden yolun hazırlığını yapmıştır.
- * Sıddetli bir elestirmendir.
- * Teolojinin alanını daraltmıştır.
- * Thomas felsefesinin kasarsız olduğunu söyler.
- * Akıl, vahyeldine yabancı olan dünyeyi bir aracı olduğu tezini savundu.
- * Felsefe yâre; Tanrı metafiziğin konusu olamaz. Çünkü metafizik, Tanrı'ya a priori bir şekilde değil, a posteriori olarak, yani eserlerinden ya da yaratıklarından hareketle bilebilir.
- * İrade, akıl karşısında çığır olduğunu savundu. Özgürlük, bilgidem önemlidir. İrade, akıldan daha yetkin bir varlıktır.
- * Ebedi mutluluğa, Tanrıyla birleşme hedefine ulaşmada en önemli rolü irade oynamaktadır.

ROGER BACON (1220-1292)

- * Otuzuncu Felsefesi ile Rönesans felsefesi arasında bir geçiş gibi görülür. Fransisken tarikatına mensuptur.
- * Thomas ve Aristoteles mantığına karşı çıkar.
- * Bilgiye giden yol deneyimdir. Bilginin iki yoludur. Akıl kanıtlama ve deney. Bütün bilimlerin temeli Matematik. Bilimlerin en yetkini ise deneysel bilimdir.
- * İbn Sina felsefesine büyük değer verip İslam topraklarına gelmiştir.

Bacon bilginin yanlışlığını 4 nedene dayandırır.

- 1) Değeri olmayan otoriteye teslimiyet.
 - 2) Geleneğin etkisi
 - 3) Vaygın önyargılar
 - 4) Bilginin gösterişli teshiri ile bilgisizliğin gizlenmesi.
- Akıl sağlam bir kaynağı dayonacak. Geleneğin biriktirdiği değil, akıl kurallarına uyum aronacak, önyargılar ile bilgi aronmayacak.

Ockhamlı William (1288-1348)

* Skolastik Felsefenin son döneminin en etkili filozofudur.

* Fransiskan tarikatına mensuptur.

* "Ockham'ın Ustası" ilkesi ile tanınır.

* Deneyel bilimi, önde tutmaktadır.

* "Kavramı Realizm" bilimlerin gelişmesinin önünde engeldir.

Çünkü bu anlayışta "görünür alem" önemsenmediği için bilim ölmüş, gelişmez.

* Felsefe, göstergeler ile nesneleri ayırmalıdır. Bunun yanında mantık bilmek gerekir.

* Bilincimiz dışında var olan şeyler yalnızca algılanabilir şeylerdir.

* Bilginin kaynağı → duyu algısı; yöntemi → gözlemdir.

* Akıl imanı desteklemeyi ve ona katkıda bulunmaz. Hatta akıl imana zarar verir. Teolojinin alanı daraltılmalıdır.

Akla dayalı doğal teoloji imkansızdır. Vahye dayalı pozitif teoloji gereklidir.

* Tanrının ne varlığı ne de sonsuzluğu kanıtlanabilir. Ancak ilahı aydınlatma ile elde edilebilir. Vahyin kaynağının tek kaynağı, ilah ve imanıdır. Bunda Kilise ve Papa'yı kısıtlar.

* Dini olan ile bilimsel olan birbirinden ayrılmalıdır.

Not! Bu dönemde sonunda din ile felsefe, akıl ile iman, uzlaşmak yerine bütünü ayrıştırma sürecine girmiştir.

Önce Rönesans dönemi, sonra Modern Felsefe ile yeni bir Avrupa kültürü teşekkül etmiştir.

Patristik Felsefe

→ Aziz Augustinus

→ Boethius

→ Aziz Justinus

→ Aziz Tatianus

→ Klement

Erken

→ Anselmus

→ Petrus

Abelardus

Skolastik Felsefe

Yükseliş

→ Aquinalli Thomas

→ Büyük Albert

Albert Magnus

Çöküş (Geni)

→ John Duns Scotus

→ Roger Bacon

→ Ockhamlı William

-İSLAM FELSEFESİ-

Kaynakları ve Tesekkülü

- Arapçaya geçirilen → Aristo külliyyatı.
- Kur'an ve Sünnetin felsefi boyutu.
- Kur'an ve hadislerde, te'fekküre verilen önemi ve yönlendirme.
- Müslümanlar arasında gelişen fikri, siyasi ve itikadi tartışmalar.
- Karşılaşılan medeniyet ve kültürlerle hesaplama süreci.
- Tevarüs süreci ve yolları.
- Tercüme faaliyetleri ve temellük süreci.
- İhtida (müslüman bilginlerin çalışmaları)
- İlim meclisleri
- Dinî ilimlerin tesekkülünün oluşturduları zemin ve imkânlar.

İslam Felsefe Tarihinde Dönemler

- 7-11yy → Klasik Dönem
- 12-16yy → Yenilenme Dönemi
- 17-18yy → Muhasebe Dönemi
- 19-20yy → Arayış Dönemi

İslam Felsefesinde Ekoller

1) Messailik = Aristo sistemini temel alır. Messailer, rasyonalistler.

1) Akıl ile nas arasında uyumsuzluk söz konusu olduğunda akıl tercih, nassı telvil ederler.

2) Kindî ve İbn Rüşd tarihî diğerleri, kozmik varlığın meydana gelişini sudûr teorisi ile açıklarlar.

3) Sınırlı ve sonlu bir evren anlayışına vardır. Atanucu anlayışı reddederler.

4) Bedenden bağımsız ruhu savundukları için spiritalistlerdir.

5) Felsefe tarihinde ilk defa Messailer, nübüvveti bir felsefe problemi olarak temellendirmeye çalışmışlardır. Epistemoloji

6) Farabî ve İbn Sina ahiret hayatının ruhaniliğini savunur.

7) İnsan aklının bilgiye ulaşmasını ontolojik (küllî) bir güç, kabul edilen foal aklın etkisine bağlarlar.

8) Ahlak felsefesinin temeli mutluluk arayışıdır. Bu yüzden iyimserdirlere.

* messailik, İbn Sina felsefesinde en uygun düzeye ulaşmıştır.

* Gazali → Tehafütü'l-felâsife eserinde messai filozofları eleştirmiştir.

2) İsrâkîlik = Şehabeddin es-Suhreverdî (ö. 1191) kurmuştur.

* Bilginin kaynağı akıl yürütme (istidlal) temel almışlardır.

* messailiğe karşıdır.

İsrak kelime anlamı = Bilginin doğrudan ilze doğması ilze etme.

İsrakî hikmetin eski bilgeleri = Hermes, Eflatun, Empedokles, Pisagor.

* İki metod var: 1) Akla dayalı araştırma (el-hikmetü'l-bâhisiyye)

2) Tecrübe ve sezgi (el-hikmetü'l-berkiyye)

Birincisi: Akla ve düşünmeye dayanan "bâhs"

İkincisi: İbadet, aile, ahlaki arınma en yüksek düzeye ulaşmayı ifade eden "teellüh" tür.

Müteellih: Düşünme ve araştırmaya muhtaç olmadan keşif yoluyla hakikatin bilgisine ulaşma düzeyine yükselmiş kişiye denir. Suhreverdî, bâhs ve teellüh yöntemlerini kullanmaları bakımından hakikat arayıcıları 3'e ayırdı.

1) Teellühü esas alıp bâhs'e önem vermeyenler → müteellih

2) Tefekkür (düşünme) ve bâhs'i önemseyip teellühü ihmal edenler

3) Her iki yolu da takip edenler.

hakim

Not: İbn Sina'nın Doğu hikmetlerini tekrar canlandırmak istemiş ama başarısızdır.

Not: Suhreverdîye göre isim filozoflarından hiç biri hakikat bilgisine ulaşamadı. Bunu ancak Bayezid-Bistami ve Şehîd-ü'l-Tüsteri başarmıştır.

* İlham kaynaklarından biri → Yeni Eflatunculuktur.

* Varlık → Farabi ve İbn Sina'nın sudur teorisiyle açıklanır. Ancak okullar yerini nurlar almıştır. Sudur da israk diye adlandırılmıştır.

ÖNEMLİ

- Nurlar hiyerarsibinin başında Nurlar nuru Allah gelir. (messailerde → el-mebde'ü'l - evvel, vacibü'l - vücüd)
- Nurlar nurundan bir tek şey çıkar o da ilk Nur.
- Meleklerin reisi olan Behmen ilk Nurdur. Behmen çift karakterlidir. Nurlar nuruna en yakın odur. Zengin ve yetkindir. Özü itibarıyla fakir ve eksik sayılır.
- İlk nur kaynığını idrak etmekle ikinci Nur, fakirliğin idrak etmekle de en yüksek Berrah denilen ilk gölge meydana gelir. (Messailerde → en üstüfî felek)
- Gerakle bütün varlıklar nurlar nurunun (Allah) gölgeleme eseri sayılır.
- Her bir nur bir nuru ve bir berrahı meydana getirmek üzere israr devam eder.
- Messailerde sudur (meydana gelme) öncüsü akıldır (faal akıl) son bulduğu halde israilikte nurlar sonsuza kadar devam ettiği düşünülür.
- Allah'tan en üst düzeye bilgi alan Allah'ın halifesidir. Bunu kutub denir.
- * Siir çevrelerde ilgi duyulmuştur.
- * İbnü'l-Arabi'nin beslendiği kaynaklardan biridir.
- 3) Dehriyye = materyalist ve ateist felsefi akımı.
- * "Boslangıcı ve sonu olmayan zaman"
- * Koyulan dini kurullara karşı gelenler için kullanılır.
- * Moniste inancına, eski İran kültürüne bağlı, peygamberliği reddeden çevrelerde görülür.

4) Tabiatcular

- * İslam kimyâcısının kurucusu Cabir b. Hayyan.
- * Tabiat felsefesinin kurucusu Ebu Bekir er-Razi'den söz edilir.
- * Razi varlığın meydana gelisinde "5 ezeli ilke" vardır.

Bunlar yaratıcı, nefis (ruh), heyula (madde), halâ (mekan) ve dehr (zaman)

- * Cabir, maddenin temel yapısı "felsefe taşı" dır → Atom.

5) İhvan-ı Safa =

- * Rasyonel düşünmenin yanında hurafelere de yer verilir.
- * Harf ve sayılarla bilgiye bir takım sihrî anlamlar yüklenir.
- * Sudur teorisini benimsemiştir.

6) Bağımsız Düşünceler =

- * Hiç bir felsefi akıma bağlı değildir.
- * Gazzali, Ömer Hayyam, Ebu'l-Berekat el-Bagdadî, el-Biruni, İbnü'l-Heysem, İbn Haldûn.

7) Kelamcı - Filozoflar =

- * İslam felsefesi, kelamcı - filozoflar sayesinde varlığını sürdürmüştür.
- * Fahreddin er-Razi, Seyfeddin el-Amîdî, A'âdüd-din el-İcî, Sa'ideddin el-Teftazânî, Seyyid serif Cürconî, Celaleddin ed-Devvânî.

8) Mutasavvuf Filozoflar

- * Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Şahreddin Konevî, Davud-i Kayserî, mollâ Fenârî vb.
- * İbnü'l-Arabî'nin vahdet-i vücud anlayışının ya da genel olarak kurduğu "teosofik felsefenin" İslam düşüncesinde son büyük metafizik geleneğidir.

* İslam Dünyasında Felsefeye Karşı Tavrın Bazı Etiketleri *

- * Felsefenin pagan bir kültür ve medeniyet mirasından intikal eden mirası temellerinden biri sayılması.
- * Mirasın intikali sürecinde S bi  ve Hristiyanların etkili olması.
- * Batınilerin felsefeyi S nn  ismiyle karşı bir silah olarak kullanılması. Ahval-ı Safa'nın ortaya koyduğu "felsefi din" anlayışı.
- * Filozoflardan bazılarının deist, ateist olması.
- * Bazı filozofların alevî, ahiret hayatının ruhanîliğinin Allah'ın bilgisine konu olmadığı şeklindeki görüşleridir.
- * Yabancı kültüre karşı reddedici - dışlayıcı tutum.
- * Bazı filozofların dini emir ve yasaklara karşı yeterince duyarlı davranmamaları.

~~İslam Felsefesi~~ -

- İslam Filozoflarından Bazıları -

Kindî (801 - 873) = ilk İslam filozofudur.

- "feyksufu'l Arab" lakabı.
- Kindî ekolüne mensup kisiler = Serahsi, el-Belhi, el-Amiri.

Ebu Bekir Dehriyye er-R zi (865 - 925) =

- Dehriyye kapsamında görülür.
- "el-H v " eseri → Tıp ansiklopedisi
- İlk defa kimyayı tıbbın hizmetine sunmuştur.
- "et-Tıbbu'r - ruh n " eseri → ahlak
- "es-Siretu'l - felsefiyye" eseri → felsefi otobiyografisi.

Farabi (872 - 950) =

- İslam felsefesinin büyük kurucusudur.
- Muallim-i S n  → ikinci Aristoteles.
- S dr teorisi, nübüvvet teorisi, akıl teorisi, erdemli toplum teorisi İbn Sina tarafından miras alınarak geliştirilmiştir.

* el-Medinetü'l - f dila

* es-Siyasetu'l - medeniyye

* Tahsilu's - sa'ade

* insau'l 'ul m

* Fus lu'l - medeni

} Eserleri

İbn Sina (980-1037)

- İslam felsefesinin kurucusu İbn Sina'dır.
 - es-Seyhü'r-Reis → Felsefenin Baş Öğretmeni
 - * Kitab'ü's-Sifa
 - * en-Necat
 - * el-İsarat ve't-Tenbihat
 - * el-Hidaye
 - * el-Kanun fi't-Tıbb
 - * Danisname-i' Alâi
- İslam felsefesini ilk defa felsefe ansiklopedisini yapmıştır.

Eserleri

Bilgi Teorisi =

- * Bilgiyi mantık ve psikoloji ile birlikte alır.
 - * Bilme idrak ile başlar.
 - * Bilgiye konu olan nesnenin gerçekliğini zihne taşıyan süreç yani mana ve kavramdır.
 - * Bilme, nesnenin suretini alıp bilgiye dönüştürmesidir.
 - * Nesneyi zihne ulaştıran da düşünme (fikirdir)
 - * Bilme sürecinde, önce duyu araçlarıyla nesnenin nitelikleri duyulur. Sonra bu nitelikler ortak duyguda birleşir ki asıl duyum burada olur.
- İkinci aşama da bu tikel algıların sureti hayal veya tasarlama gücü (musavvire) saklanır. İstendiği zaman zihne ve neye ait olduğu bilinir. Bu bilgi hayali idrak düzeyindedir.
- * Bilgiyi oluşturan düşünce yargıları; Düşünme gücü, tikel suretlerin içerdiği özelliklerin kalıcı ve geçici, birbirine benzeyen ve benzemeyen yönler dikkate alınarak hayali suretten gerçeğe, tikel den genel ontoma geçerek kavram bilgisi (tasavvur) ne yükselir. Böylece tümel kavram (cins, nevir(tür), fosil (bölüm), hassa (özellik), araz (bulgu) ortaya çıkar.
- Bu tümeler yardımıyla da bir şeyin tanımını yapmak mümkün olur.

→ Gözlem, deney ve düşünce yoluyla sadece ne olduğu bilinmez. Nesneler arası ilişkilerin ve olayların bilgisi de kazanılır.

→ Düşünmek bilmek değil, bilgiyi istemektir. (Dua)

→ Esasen pasif olan bilme gücüne kuvveden fiile çıkaran bu ilke faal akıldır. (İstisnai hale getirme).

→ insanın sahip olduğu bilme yeteneği kuvve halinde akıl, bu yetenekle düşüncenin ilkelerinin kazanılması meleke halinde akıl, bu ilkelere dayanarak gözlem ve deneyle nesnel dünyanın bilgilerinin kazanılması fiil halindeki akıl, faal aklın bu işlemlerden geçirip mükemmellik düzeyine ulaşması müstefad akıl adını alır.

- Tabiat Felsefesi -

→ Değişme → Kuvveden fiile çıkış.

→ Suret ve maddeden biri olmadan diğeri var olmaz.

→ Tanrı varlık veren ilk sebep (illet), madde ise ikinci derece sebeptir.

→ Cisimlerin ısıklık-kuruluk, sıcaklık-soğukluk gibi temel nitelikleri, bu türsel değişiminin hazırlayıcı sebepleridir.

→ Basit ve birleşik cisimler. Basit cisimler: hava, su, ateş, toprak.

Birleşik cisimler ise bunların belli ölçülerde karışmasıdır.

Birleşik cisimde hangi unsur baskınsa tabiatını o belirler.

→ Doğal (tabii) cisimlerin hareketi "tabii yer" kavramıyla açıklanır.

Tabii yerlere doğru iki acaet meyil vardır. Birincisi cisimden dışarı gelen etki sonucu oluşan meyildir = Kasrî hareket.

Cismin kendi tabii yerine yönelmesini sağlayan hareket = tabii meyil.

Bu ölçüyü veren de zamandır. Söyleki gök cisimleri dairesel hareket ederken, dünyadaki (ova ve basınlık alemi) varlıkların hareketi düz (aşağı boyudur).

→ Birleşik cisimlerin hareket ilkesi ya tabiat, ya da nefis tir.

→ Gök cisimlerin hareketi nefis ile açıklanır. Bu da serai, harem, nefislerin ibadet şeklidir.

→ Hareketler tabii ve iradeli diye ayrılır. Hayvan, insan, gök cisimleri = iradeli. Dört unsur, maddeler, bitkilerin hareketleri = tabiidir.

→ Dört unsurdan gök cisimlerine kadar cisimlerin toplamına alem denir. Alem sonludur, alende boşluk yoktur.

Ruh Görüşü =

3 tür nefis vardır.

- * Nebati Nefis! Tabiata en yakın. Bitkilerde beslenme, büyüme, üreme.
- * Hayvani Nefis! Hayvanlarda görülen duyu idrak ve irade.
- * İnsani Nefis! Bitki ve hayvanın sahip olduğu bütün güç ve fiillerden başka idrak ve irade gücüne sahiptir.

* Nefsin cerehanlığına ilişkin kanıtların temelini hissi-hayali idrak ile akli idrak arasındaki ayrım oluşturur.

* Tarihte ilk defa İbn Sina, nefsin kendisini bilmesi olgusunu boşlukta uyan adam benzetmesiyle ispatlamaya çalışır.

* Beden ve nefis birbirinden bağımsızdır.

Metafiziği =

→ el-Feylesufü'l-evvel → Der İbn Sina.

→ Varlık ve onun ilgili alanları inceler.

→ Tanrı'nın varlığı ve mahiyeti aynı olduğu için, yokluğu tasavvur edilmez. Nedir? sorusunun karşılığı vardır olacaktır.

→ O'nun varlığı aporiktir ve bundan dolayı O her şeyin burhanıdır. Faal akıl = hem insan varlığının, hem de bilginin sebebidir.

Faal akıl maddeye tesir etmesiyle alemde türler ortaya çıkar.

Böylece dört temel unsur, sonradan maden, bitki, hayvan ortaya çıkar.

Dört unsurun en yetkin üyesi insan bedenidir. Faal akıldan insan nefsi gelir bedene.

→ Her insanın kendine has bir nefse sahiptir. Eflatun'un (nefsin bedenden bedene dolmasını reddeder.)

ibda = İlk cisimlerinin, oluş ve bütünlük anlamıyla madde ve suretin var edilmesi. (insan nefsi)

halk, ihtisas, tekrir = unsurun birleşmesiyle, türlerin-fertlerin oluşması. (insanın bedeni)

Mutlak yokluk mevcut değildir.

Ahlak Felsefesi =

- Ahlak Felsefesinde en önemli olan hayır - şer kavramlarıdır.
- Madde olması gereken şerhi tam alamadığı zaman şer olur.
- Hastalık, sakatlık vb. gerçek kötülük değildir. Gerçek kötülük, nefisle ilgili olan kötülüktür.
- İdrak gücü nefsin tabiatına uygun geleni idrak edince huzur duyar, aksini idrak edince de elem hisseder. Huzur veren şey yararlı, elem veren zararlıdır.
- Mutlak kötülük yoktur, olgusal kötülük bütün varlığı kapsar. Kötülük idrake bağlıdır.
- İstek (sehvet) ve öfke gücü:
- Sehvetin dengeli olması → iffet
- Öfke gücünün dengeli olması → yığıtlık
- Kişinin her türlü psikolojik ve sosyalde kurduğu denge → hikmet.
- Bu dengeleri ifade eden → adalet
- Akıl, ahlaki fiilin belirleyici olduğu zaman → amelî akıl.
- Akıl rehberliği sayesinde nefis bedenle birlikte iken kazandığı şey → faizlet
- Bedenden ayrıldıktan sonra kavuştuğu durum → sadakat.
- İnsan duyunun hazlarına kapılırsa edemsizlik olur, ölümden sonra da mutsuz olur.
- Ahlak gayesinin mutluluk olduğunu ve budanın en yükseği ölümden sonra gerçekleşir. Mutluluğa ulaşmak için ilk önce Tanrı'yı tanıması gerekir. Buda tanıdıktan ask artacaktır. Ölümsüz olan nefistir. Bedenle iken sevap-ı kab veya saadet / şekavet ile karşılaşır.

Din Felsefesi =

- Peygamberin akıl gücü → kusurlu akıl seviyesi.
- İbadetler ruhu, bedeni iradeyi güçlendirir belli bir düzene koyar.
- Nuhun ısığı olmadan iyi - kötü sorunu çözülmez.
- A'la, ihlas, Nas, Felak sureleriyle ibn Sina tefsir yaparak metafizik ve ahlak yönüne dikkat çekmiştir.
- "Risale Adhaviye" → Din diliyle akla eser

İbn Bâcce (ö. 1138) =

- Endülüs'teki İslam Felsefesinin öncülerindendir.
 - Rızâletu'l-veda
 - Kitabı ittisali'l-akbâ'il-inson
 - Kitâbu'n-nefs
 - Kelâm fi gayeti'l-insoniyye
 - Tedbir'ül-müterahhid
- Eserleri

İbn Tufeyl (ö. 1185) =

- İbn Bâcce'nin talebesi. Endülüs İslam felsefesi öncülerinden.
- İbn Sina ve Gazzâli düşüncelerini tenkit edip kendi düşüncelerini ortaya koymuştur.
- İsrâkî / Mesrâkî hikmet tasavvuru içinde.
- "Hay bin Yakzan" → Önemli eseri

İbn Rüşd (ö. 1198) =

- Meşşâi felsefi ekolüne mensuptur. İbn Tufeyl'in öğrencisi.
 - Endülüs'ün en etkili ve en büyük hocasıdır.
 - Aristoteles'in eserlerine yaptığı şerhler ile "Büyük Sarih" olarak tanınır.
 - Gazzâlinin yazdığı → Tehafütü'l-Felâsife eserine verdiği ciddi eleştiri ile İbn Sina, Gazzâli ve Farabîyi eleştirir.
 - Tehafetü'l-tehafüt
 - Faslu'l-makâl
 - el-Kesf an menahic'il-edille
- Eserleri

Ebu'l-Berekat el-Bagdadî (ö. 1166)

- * Felsefî ve özgün görüşleri ile etkili olmuştur.
- * Messai'ye karşı.
- * Evhadu's - zaman
- * Kitabü'l - mu'teber (önemli)

} Eserleri

Şühreverdî (1154-1191)

- * İsrakî felsefânın kurucusudur.
- * Selaheddin Eyyubînin emri ile idâmedilir.
- * "el-maklûl ve es-Sehîd" diye anılır (1181) anglist 1011
- * Hikmetü'l - İsrak
- * Telvîhât
- * Heyakilu'n - nur

} Eserleri

Molla Sadra (1571-1640)

- * Sadreddin Sirâzî diğer ismi.
- * Akılcılıkla sevgiciliği bir araya getirerek "Hikmetul Mutealiye" (Askın Hikmet) anlayışını ortaya koydu.
- * Esfârü'l Erbaa, el-Hikmetü'l - Arâiyye, Mefâtihu'l Gayb

Eserleri ↗

— RÖNESANS FELSEFESİ —

- * Teorik ile pratik bilgiler ilk defa bu dönemde ortaya çıktı.
- * İslam felsefi ile tanışan Batılılar Aristoteles, Platonu keşfetmek yeni bir çağ başlattılar. Ortaçağ ile Yeni Çağ arasında geniş dönem.
- * Bu dönemde birey ön plana çıkmıştır.
- * İlahî olana, dogmatizme karşıdır. Din yerine insanın dünyanın merkezine gelme hümanizmi ifade eder.
- İtalya'da ortaya çıktı.

Petrarca (1304-1374)

- * Rönesans hümanizminin babasıdır.
- * Fibeofun tenel kaygısı "Yasama Sanatının Kuralları" geliştirmektedir.
- * İave dış etkilerden bağımsızlaşmak gerekir. İnsan özgürlüğe ve sükkunata ulaşmak istiyorsa yahia yaşamak ve yaşamak ile ulaşabilir. Ölüm korkusundan kurtulmak için Tonr'y ci beslediği inana ve umuda bağlıdır.

* "Yahia Yasayış Üzerine" → Eseri

Montaigne (1533-1592)

- * Hümanizme en çok bilinen isim. "Denemeler" eseri.
- * "Modern Kuskuculuğunun Babası" olarak bilinir.
- * Klasik kuskuculuğu yeniden gündeme getirdi. Kilisenin insanların aklını uelmesini eleştirdi. Köleleştirmeye karşı çıktı.
- * Evren ve onun kaderine ilişkin bilinmezliklerle uğraşmak yerine, insanların kendi yaşamları için, felsefeye başlamaları gerektiğini düşünür.
- * Mutlu olmak isteyen kendini bir görüşe bağlamamalı, orotlenme ve keşfetme içinde olmalıdır.

* Kişi kendini deneyimlemelidir. Kendinin farkında olmalıdır. Bu şekilde değişen okumak göz atalım.

Doğal Din Akımı

* Doğal Din ya da Akıl Dini. Kökü, Stoa Felsefesidir.

* Din vahiy ürünü değil, akıl ürünüdür.

Jean Bodin (1530-1596) Kral ve portemanta arasında denge kurdu. İdeal devlet kuramı ile tanınır.

* "Yedilerin Konuşması" eseri. Dine ihtiyacı yoktur. Mutluluk için tek şey akıl ve doğadır. Tonrının tek adığı, anlık bilinen ahirette herkeşin hesap vereceği inansı tüm dinlerde vardır. Bu doğal bir durumdur. O yüzden mutluluk için akıl ve doğa lazımdır.

Herbert of Cherbury (1581-1633) = Akıl, din dışında bağımsızdır. Vahiy, aklın getirdiğine boyun eğmelidir. Her dinde geçerli beş özne vardır =

- 1) En yüksek varlık Tanrıdır.
- 2) Tanrıya ibadet etmelidir.
- 3) İbadetin esası, erdemlin gerektirdiği bir dindarlıktır.
- 4) Günah ve suanın cezası pişmanlıklarla ödenmelidir.
- 5) Ahirette bir mükafat ve cezanın olduğu muhakkaktır.

Dinin bütünü tasviren olan tarihî dinler, öylesine aykırı şeylerle dolu ki, bu önermelere dahi inanılmaz dırılmaz.

Siyaset Felsefesi

* Halk arayışları, bireysel özgürlük, toplumsal adalet ve eşitlik sistemleri gün yüzüne çıktı.

Thomas More = Utopya

Comperella = Güneş Ülkesi

Francis Bacon = Yeni Toplum

Evrensel

Machiavelli (1469-1527) = Bireyin çıkarları ön planda.

Politika ahlakı ilkelere göre dursa devlet güvenliği dince irade serbest bırakılıp, mutlak (bağımsız) hükümdar olmalı.

Ahlak ve üretime uzak soylu kesimi ve Papayı eleştirir.

Monarşiye dinden bağımsız anlam kazandıran Jean Bodin, Halk egemenliği fikrini ilk kez açıkça ortaya koyan

Johannes Althusius, Doğal hukuk teorisi Hugo Grotius.

- REFORM -

- Din üzerine yenilik.
- Protestanlık mezhebi ortaya çıktı.
- Katolik Kilisenin aşırı teengizmesine yeni düzen verildi.
- Almanya'da başladı. → Protestanlık başladı.
- İngiltere'de → Kalvinizm ve Anglikanizm başladı.
- Alman mistisizm → Meister Eckhart
- Protestanlığın kurucusu → Martin Luther (İlk defa Reform hareketi)

Sonuçları! Avrupa'da mezhep birliği bozuldu.

Kalvinizm ve Anglikanizm meslekleri ortaya çıktı. Din adamları ve kilise eski itibarını kaybetti. Eğitim-öğretim kiliseden alınıp laik bir eğitim sistemi kuruldu. Papanın gücü kaybetmesi Hacı seferlerin düzenlenmesini engelledi. Yeni mezheplerle mücadele için İngilizlerin mahkemeleri kuruldu. Protestan krallar ve piskoposlar, din işlerinin mutlak

✗ Martin Luther'e göre Tanrı insanla iki şekilde temas kurar.

1. Yasa 2. Kutsal Kitap ve Kurtarıcı (Mesih).

İnsan yasayı vicdanı ile kavrar ve günahkarlığını fark eder ve kitaba yönelir. Mesih ile de tamamen kurtulur.

Kilise bir işe yaramayacağını ve özel yetkisi olmadığını, insanın kendisinin bir papaz olduğunu ileri sürdü.

✗ Luther "Şeytanın Yaltağı" dedirip aklı yordama çağırdı. Felsefe ile Protestanlığı kurdu.

✗ Çün bu görüşü Kapitalizmin gelişmesine katkı sağladı.

Not 1 İncile dönme konusu ile Hermetik (kutsal metni yorumlama) öne çıkarak insan ile Tanrı arasında aracı varlık draması. Bunun yerine Kutsal kitapların olması amacı gelişt.

Bilimsel Hareket

Kopernik (1473-1543)

→ Dünya merkezli olan tasavvuru yeme Güneş merkezli olan tasavvuru ortaya attı. → Kopernik Devrimi

→ "Güneş merkezli alem" → Matematiksel yapı üzerindedir.

→ Dünya hem kendi ekseninde hem de Güneşin etrafında hareket eder.

Giordano Bruno (1548-1600)

→ Kopernik'in görüşünden alenin ebedi olduğu sonucunu çıkardı.

→ Alem her noktasından dışa doğru yayılan bir sürekliliktir.

Alem sonsuzdur. Tanrı sonsuzdur. Tanrı alenin varlık nedenidir.

→ Tanrı → doğalaştırılan doğa

→ Alem ise → doğalaştırılmış doğadır.

→ Pontefis görüşünde: Alem ve Tanrı modelinin iki yüzü gibidirler.

→ Yakılarak idam edilmistiler.

→ Alemen sonsuzluğu yanında alenin birliği ilkesini de benimser.

Johannes Kepler (1571-1630)

- * Yörüngelerin birimi ve hızlarına ilişkin çalışma yaptı.
- * Mars gezegenine yaptığı gözlemler sonucunda; "Merkezinde güneşin bulunduğu elip şeklinde bir yörünge olduğunu" keşfetti → **Önemli**
- * Bu keşfin sonucunda 3 yasa öne sürdü.
- 1) Gezegenlerin yörüngeleri elips biçimindedir.
- 2) Her gezegen yörüngesinde eş zamanda eş uzunluğu geride bırakır. Buna göre, gezegenler Güneşe yaklaştıkça hızları artar, uzaklaştıkça hızları azalır.

3) Dünya'nın karesinin, gezegenin Güneşten ortalama uzaklığına küpüyle orantılı olduğunu söyler.

Galilei Galileo (1564-1642)

- * Modern biliminin ve modern fizik bilimin atası.
- * İlkel bir termometre, insan kalp atışının ölçümünde kullanılmak üzere bir sarkaç, 1604'te serbest düşüşün matematik konularını keşfetti.
- * 1609'da teleskop icat etti ve uzayı gözlemledi. Gözlemlerini, "Yıldız Tabercisi" kitabında yayımladı.
- * Ay'ın pürüzsüz olmadığını, dağ ve ankur olduğunu gözlemledi.
- * Venüs'ü keşfetti.
- * Satürn gezegeninin üç parçaya bölündüğünü keşfetti.
- * Güneşin lekeli olduğunu keşfetti.
- * Bu görüşleri ile Kopernik'in haklı olduğunu gösterdi.
- * İki büyük dünya sistemi'ni yarattı → **Önemli**
- * İki Yeni Bilim Üzerine Diyaloglar → Eseri
- "Doğa matematik dille yazılmış bir kitaptır" sözü.

Isaac Newton (1642-1727)

- * Modern Fizik bilimin kurucusudur.
- * Üç Hareket Yasası ve Yer Çekimi Konusu'nu keşfetti.
- * Aristo Fizik ve astronomisi yıkıldı.
- * Bir cismin yere düşmesine neden olan gücün, gezegenlerin eliptik hareketlerine neden olan güle benzer. Bu fikri, "Alem Kitabı" matematik dille yazılmıştır.

Bilimsel Devrim Sonuçları (Sonuçları):

- Hakikate ilişkin ilahiyat'ın otoritesi sarsıldı.
- Yeni otorite bilim oldu. Daha üstündeki egemenliğin aracı haline geldi.
- Felsefe ve din, yeni bilimle beraber yeniden tanımlanarak arında kaldı.
- Dünya "daha da vahşet gibi" pürüzsüz oldu.
- Tıp alanında değişimlik oldu. İnsan bane, esya nesne haline geldi. İnsan, bilimsel incelemenin konusu oldu.
- Niteliksel bilim sistemi ve tırtı alem tasarımı yerini niceliksel bilim sistemi ve mekanistik alem görüşüne bırakmıştır.

~~REFORM~~ ~~MODERN FELSEFE~~

~~REFORM~~ ~~MODERN FELSEFE~~

REFORM

Hümanizm özellikler	Doğal Din Akımı	Siyaset Felsefesi
Petrarca (1304-1374)	Jean Bodin (1530-1596)	Machiavelli (1469-1527)
Montaigne (1533-1592)	Herbert of Chesbury (1581-1633)	

İtalya'da ortaya çıktı.

Martin Luther - kurucusu Almanya
Kopernik (1473-1543)
Giordano Bruno (1548-1600)
Johannes Kepler (1571-1630)
Galilei Galileo (1564-1642)
Isaac Newton (1642-1727)

Bölüm 3 MODERN FELSEFE

* 17. yü'de başlar.

* 18. yy. Aydınlanma Felsefesi

Modern Felsefesi'nin Özellikleri

1) Ortadoğ dine ve kiliseye, tabii iken Modern Felsefe, Teoloji (din)den bağımsızdır. Ötek bir alandır.

2) Modern Felsefede mekanik doğa anlayışı hakimdir.

Klasikte doğada teoloji hakimdir.

3) Ortadoğ Felsefesi "Varlık merkezli bir felsefe" olup varlık-ın bilgiye geçişi vardır.

Modern Felsefe de ise Özne merkezlidir. Epistemoloji (bilgi) ontoloji (varlığın) önüne geçmiştir.

4) Ortadoğ Tanrı merkezli olup, Tanrı askıyla ebedi saadete ulaşmak. Modern Felsefe ise insan merkezli, dinden (teoloji) uzak yeni bir ahlak anlayışı geliştirdi.

5) Ortadoğdaki imparatorluk, cenaze yapının yerini modern dönemde, çok uluslu yapı, bağımsız ve bireycilik aldı. Özgürlük esas.

6) Ortadoğda otorite fikriyle geleneye bağlı yaklaşım vardı. Eserler büyük otoritelerin eserlerinin serh edilmesiyle olurdu.

Modern de ise geleneye karşı yıkıcı, özgün denemeler oldu.

7) Ortadoğda felsefe üniversiteler ve kilisenin uğraştığı alan iken Modern de geniş kitleye ulaşma amacı vardı.

8) Modern felsefede tabiat, insanın dönüştürülebilirliği bir alandır. Klasik dünya da insan tabiatın bir parçasıydı.

Modern de bilgi, tabiata egemen olmaktadır.

Artık teori pratik içindir. Pratik de teknik içindir. Yani aklama hakim olan matematik ve mekanik keşfet, elde edinilen bilgiyi insan hizmetine sun".

17.44. Felsefesi

* Descartes, Francis Bacon, Thomas Hobbes, Malebranche, Spinoza, Leibniz, Pascal $\Rightarrow$ Temsilciler.

* Descartes, Spinoza, Leibniz $\rightarrow$ Rasyonalistler.

Modern Felsefesinin Kurucuları

İnsanlığın problemini aşmak için siyasi düzen değil, yeni bir bilim gereklidir. Francis Bacon ve Descartes $\Rightarrow$ Kurucuları

Francis Bacon (1561-1626)

- * İngiltere empirist geleneğinin ilk temsilcisi.
- * Bilim ile ilerleneyi hedef almıştır. Geleneksel eleştirir.
- * Eserlerinde hep "yeni" sözcüğünü kullanılır.
- * Farklı creksel nedenler kaldırılmalıdır.
- * Bilimin olması için insan yanlış fikirleri ve önyargıları yıkmalı, zihinsel temizlik yapmalı. Bu önyargılara putlar (idoller) adını verir ve 4 grupta toplar.

1) **Soy Putları**: İnsan soyunun ortak özelliklerinden, doğadan kaynaklanan önyargılardır.

2) **Mağara Putları**: Her insan varlık ve olayları aldığı eğitim ve toplumsal etkiler ile değerlendiren, her insan kendi mağarasında yaşar, bu mağaradan dışarı çıkmadıkça dünyayı kavramak mümkün değildir.

3) **Garibi Fikir Putları**: Sözcüklerin kullanımı ile ilgili putlaştırma.

En yaygın verici olan budur. Zihni onları bilinmeyen kelimelerle doldurmak

4) **Tiyatro Putları**: Her hangi bir konuyu öne alan felsefi sistemlerin kuramlarıyla açıklamak. Kendi zihnini yapmak yerine bu kuramlarla ifa etme.

Descartes (1591-1650) "Düşünüyorum öyleyse varım"

* Ruh ile bedeni, tinsel ile fiziksel olanı, geleneksel öğretilerle yeni bilimi uzlaştırmaya çalışmıştır. Gayesi; tüm bilgilerin temeli olacak açık, kesin ilkeler bulmaktır. Yani kanıtlanmış bilgiler olacak. Buda matematik ve düşünün örne.

* İki bilgi edinme yolu vardır. Sensitif ve Tümdengelim.

* Şüpheli bir yol ile yitimsel yol ortaya koymuştur.

Eserleri: Metot Üzerine Konuşmalar, Aklın idaresi için kurallar, Ruhun ihtirasları, Metafizik Üzerine Düşünceler. Ahlak Üzerine Mehtuplar.

* Descartın Yöntemi ve Bilgi Anlığı

→ Önce her şeyden şüphe ederek geleneksel otoritenin dışına çıkmak. Sonra düşünen önenin idraki ve materyale ile yeni sistem inşa edip, bir bilgi ağacı oluşturmak. Kurucu olan insandır.

Felsefeye başlangıçta 4 önerme vardır.

- 1) Açık ve serik olmayan bilgi doğru değildir → **Apacılık Kuralı**
- 2) Araştırılan sorunların her biri küçük parçalara bölünmeli → **Analiz Kuralı**
- 3) En basit ve anlaşılması kolay şeylerden başlayıp yükselmek → **Sentez Kuralı**
- 4) Her işlem sırasında, hiçbir şeyin unutulmaması için eksiksiz sayım yapmak gereklidir. → **Sayma Kuralı**

Not! Özne merkezli modern felsefenin kurucu babası.

Ben idraki seğiseldir. O halde kesindir. Bu bilgi de "arsimet noktasıdır."

* Tanrı Bilgisi

Düşünme açık-serik olarak Tanrı kavramını bulur. Tanrı yokluk ile bağdaşmaz. O halde Tanrı vardır. Tanrıyı zihnimize de nasıl biliyorsak o şekilde vardır. Tanrı bu bilgiyi zihnimize kendü yerleştirdi. Bu bilgi, doğrudan getirilen bir bilgidir. Bize düşünme yetkinliğini veren Tanrıdır.

* Descartes'in Töt Anlığı

3 tür töt vardır:

- 1) Ezeli-ebedi ve sonsuz töt olan Tanrı! Var olmak için kendisinden başka hiçbir şeye ihtiyacı duymaz. Gerçek tötür.
- 2) Yarattılmış sonlu tötlerden birincisi tinsel töt yani Ruh! Özelliği düşünme ve düşüncelere sahip olmaktır.
- 3) Yarattılmış sonlu tötlerden ikincisi; cisimler, maddi nesneler, bedenlerin oluşturduğu maddi alem! Özelliği yer kaplamaktır. Madde mekonda var olur, zamanda var olur, değişime tabidir.

Okkazyonalizm (Aranedencilik / Vesilecilik):

→ Nesnelerin varlığı Tanrı'ya bağlıdır. Tanrının sürdürdüğü varlığı değiştirecek gücü yoktur. Bu hareketi başlatacak, durdurecek olan Tanrıdır.

→ Nedensel ilişki içinde görülen iki olay/nesne de bitişik diğerini hareket ettirdiği düşünülmemelidir. Bir olay/nesne diğerinin hareketine ara-nedendir. İkinci olay/nesnenin hareketinin gerçek nedeni Tanrıdır. Zihin-bedeende böyledir. Birbirinin ara-nedendir. Gerçek nedeni hareket ettiren Tanrıdır.

→ Bu görüş savunularının yanında Descartes'den başka Fransız felsefenin en büyük filozofu Malebranche gelir.

Post-Kartezyen Okkazyonalistler

Descartes, Spinoza, Gottfried Leibniz

Baruch Spinoza (1632-1677)

* Mercek yapmıştır.

Esaslar: Ethica (Ahlak), Teolojik-Politik İncelemeler,

Anlamlı Düzenli Olarak Üzerine Deneme, Tanrı-insan ve insanın iyiliği Üzerine Deneme

* Panteist anlayışı öne sürdü. (Tanrı ile Doğanın özdeşleşmesi)

* Bilgiye ulaşmanın 4 yolu vardır. 1) Kulaktan dolma (ikinci el bilgi)

2) Duyusal bilgi (Doğrudan kendi bilgimize değinir) 3) Akıl bilgisi (mantıksal çıkarımlar vardır, kesin bilgi vardır.) 4) Sezgisel bilgi (Akıl ve kesin bilgi)

* Geometrik yöntemi benimsemiştir.

* Bütün gerçeklik Tanrı'dan çıkıyorsa, felsefi düşüncenin de Tanrı bilgisi-sinden hareket etmelidir.

* Her şey Tanrı'dadır. Tüm sonlu varlıklar Tanrının farklı görünüşleridir. Tanrı doğu ile doğustur.

* Panteist ve monoisttir. Tanrı, sistemin hem başlangıcı hem de sonudur.

* İrade özgürlüğünü reddeder. Her eylemin zorunlu nedeni vardır. Eylemlerini kendisi belirleyen özgürdür. Bu da ancak Tanrı'da olur.

* Akılla her şeyin Tanrı'yla bağlantısını kavrayarak öğrenilebilir. Tutkular, bilirden yoksun olduğumuzda kendilerine köle yaparlar. Ama biz akıl gücü ile yetkinleşiriz. Ahlaklık, Tanrı bilgisi ile mümkündür. Sadece bilgi mutluluğa ulaştırır.

Gottfried wilhelm Leibniz (1646-1716)

* "Felsefe ve Hukuk ilgileri" tezi.

* Mekanik bilimine kinetik enerji kavramını kazandırmıştır.

* Akademiler Birliği Fikri Meclisleri birleştirme, bilimsel otostür-
maları tek bir kurum altında toplama.

Esasları: Metafizik Üzerine Söylem, İnsan Anlığı Üzerine Yeni Denemeler,
Teodice, Monadoloji, Doğruluk ve ideler Üzerine incelemeler,
Doğa ve Töatlerin Etkileşimi Üzerine Yeni Sistem.

* Matematik - mekanik doğa görüşü ile teolojik doğa görüşünün
bir sentezini yapmıştır.

* Akıl Doğruları (dopustan gelen) ve Olgu doğruları diye önermeleri ayırır.
Tanrı ve ruh akıl doğrularıdır. Olgu doğruları deneyim yoluyla olur.

* Yeter - neden ilkesi.

* Monad: Görünüş dünyasının ardındaki asıl gerçeklik düzeyini temsil
eden bağımsız güç ve eylem merkezidir. Atom terimi ile karşılanır.

* Tasvir: Göküğün birlik haline gelmesi.

* monadlar arasındaki uyum, ezeli ahenk ya da önceden kurulmuş
uyumdur.

* Tanrı evreni düzeni bozulmayacak şekilde kurmuştur. Bu düzenin
belli bir gayesi vardır.

- 18.44 AYDINLANMA FELSEFESİ -

"Akılını kendin kullanma cesaretini göster" Kant

Aydınlanmanın zirve olduğu dönemdir.

Hümanizm: Tanrı tarafından yaratılan dünya artık insan egemenliğindedir.
İnsanın kendisi bu akımda öne çıkar.

Akılçılık: Akla duyulmuş.

İlerlemecilik: Dine karşı koparılan saferte ilerleme yolu vardır.

Deizm ya da Atetizm: Filozoflar ilahından biri olmuslardır.

Akil Dini = Hristiyanlık akla uygun dindir. Locke ve Wolff.

Vahiy akıldan üstün ama akla uygundur. Hristiyanlığı vaastırma cezası.
Tanrı'nın emir ve yasakları akla uygundur.

Doğal Dini (Deistler) Din akla uygunsa senar bir dine bağlanmaya
gerek kalmaz. Vahiy bırakılıp, akla her bakımdan uygun olan,
akılın her konudaki kendisinin ortaya koyduğu doğal dindir.

Deizm'de evreni Yaratan Tanrı, daha sonra onu kendi başına bırakmıştır. Ahlak da Tanrı'nın emridir. Burda dinin Tanrısı değil, aklıyla ters düşmeyen Tanrı vardır.

17. yy'da Hobbese değinelim! Her şeyi sık bir determinizme bağlar. İnsanın irade özgürlüğüne yer vermez. İnsanın en asli duygusu kendi koruma içgüdüdür. İnsan kendini düşünür. Diğer insanların iyiliğini ister.

Devlet, hukuk görüşleri ilk defa Hobbese'ye başlar. İnsan da kendini koruma, egoist duygular olduğu için herkeşe karşı sürekli savaşma sonucunu doğurur. Bunun için devlet kurulmuştur.

Devlet de insanların egolarını sınırlandırır. mutlak yetai yönetimi (tek kişi) savunur. Herkes egosunu devlete teslim ederek toplumda huzur ve barış olacaktır.

Richard Cumberland, Hobbese'nin görüşüne karşı çıkar. İnsanın toplumla iyi ile olduğunu savunur. Diğer insanların iyiliğini istene vardır. Bu da toplumun hayatını ve devleti düzene koyar.

Mandeville, Cumberland'dan karşı çıkar. Ahlaklar kötülük olmadan medeniyet olmaz. Toplumun ilerlemesi için egoist insanlar olmalıdır. Ahlak, egoizm ile olur.

Locke, liberal devlet teorisinin babasıdır. Ona göre devlet, dinden ayrılmalıdır. Öğretmeli. Herkes istediği dine inanır. Herkes eşit yöneten yönetilen ayrımı yok. Devlet yapma bir kurum, anayasa ile kurulmuştur. Kişi yönetmez yasalar yönetir. İnsanın hakkı olduğu enek varlığı milllettir.

Montesquieu, Lockenın görüşünü ileriye taşımıştır. Devlet ve kilise ile savaşmıştır. Voltaire ile Fransa'da Dincimini hazırlayabın başnd gelir. Demokrasi, aristokrasi, monarşi, istibdat u temel yönetim vardır. Ona göre monarşi en iyisi.

- İngiliz Aydınlanması -

İngilterede başladı. Rönesans'ta rasyonalist ve metafiziksel yapıda iken, Aydınlanma döneminde empirist (deneyimci) ve epistemolojik (bilgi) yapı oldu. Empirizm! Tutarlı ve deney. Bilgi deneye dayanır. Locke, Berkeley, David Hume.

John Locke (1632-1704)

* Aydınlanmayı başlatan filozof.

* Otorite ve gelenekten kurtulmayı, akli ön plana çıkatarak Liberalizmin, Doğa Din Anlayışının, Rasyonal Pedagojinin öncüsüdür.

Eserleri: İnsan anlığı üzerine denemeler,

Hristiyanlığın akla uygun olması, Eğitimle ilgili Düşünceler

* Ona göre zihin, başlangıta üzerine hiçbir şey yapılmamış ^{tabii} beyaz kağıt gibidir. Daha sonra deneyle kazanılır. İç deney. Dış deney. ^{fiziksel deney} dış dünya.)

* Zihin, ilk duyu izlenimlerini alır almaz tasarımlara da sahip olmaya başlar. Onun için insan, ilk duyu izlenimlerinden önce düşünemez. → Descartes'e karşı eleştiri

* Cevher, basit idelerin birleşiminden olur. Cevhere bağlanan her şey deneylerde gelir. Bilgiye ulaşmanın yolu 5 tane dir:

Duyum, kanıtlama, sezgi. Hakiki bilgiye kanıtlama ve sezgi ile ulaşılır.

* İnsan bilgisinin kapsamı sınırlıdır. Ama Tanrı'nın varlığını kesinlikle biliriz.

Devlet Anlayışı: Hobbes'e karşıdır. Tanrı insanlar arasında yöneten ve yönetilenler girimi yapmadan yaratmış, herkes eşittir. İnsanlar Hobbes'in düşündüğü gibi başlangıca birbirleriyle savaşmış, aile, topluluk olarak yaşamıştır. Devlette bu topluluğun anı ve mal hakkını korumak için kurulmuştur. Yasama - yürütme ayrı olmalıdır. meşruti hükümdarlık.

Ahlak Anlayışı: İyi ve kötü eğitilmiş, ahlaki yasa ile uyup uyumaması ile alakalıdır. 3 tür yasa vardır.

1) **Kutsal Yasa:** Tanrı'nın koyduğu yasa. Günah ve suç.

2) **Yurttaşlık Yasası:** Toplum içinde yaşamın getirdiği yasalar. Yagici kararıyla yasağı uyma yada uymadığında ödül ya da ceza gelir.

3) **Ahlak Yasası:** Düşünce ve saygınlık. Toplumda belirlenmiş olan erdem ve kötülük daireleridir. Buda övme ve yerme ile olur. En güzel olan budur. Çünkü insan başkaları tarafından övülmek ister.

George Berkeley (1685-1753)

Esai: Yeni Bir Görme Kuramı (Önemli)

İnsan Bilgisinin İlkeleri Üstüne İnceleme

Hylas ve Philonous Arasında Üç Konuşma.

- * Maddelerin tek gerçek olduğunu reddeder. (materyaliz + görüşü)
- * Kartesyan felsefeyi reddeder (şeylerin yanında maddi şeylerde vardır görüşü)
- * Bu sebepten dolayı Hobbes'i, Descartes'i, J. Locke'yi eleştirir.
- * Ona göre, insan ancak fikirlerini kendi aralarındaki uygunluğu bilir, zihin dışındaki şeylerle uygunluğunu bilemez. Dış dünyanın varlığının kesinliğini şüpheli hale getirir.
- * Varlık maddi değildir. Madde kavramını aürütmeğe çalışmıştır.
- * Nesnelerin değü, yalnızca algılanmış olmalarına bağlıdır. (sensuallizm)
- * Kırkın tadı, rengi, kokusu dışında kırağı bir hiçtir.
- * Gerçek manada var olan idelerdir. Zuh + öe vardır. Zuh ideler bohtastır.
- * Duyumsal kesinlik ile Tanrı vardır. Dünya, Tanrı'nın insanlarda yansıdığı düşünce den başka bir şey değildir.
- * Berkeley'nin metafiziği spiritüallizm (ruhculuk) ve realism (düşünce) in ileri bir formudur.

David Hume (1711-1776) Atılak İlkeleri Üstüne

Esai: İnsan Düşüğü Üstüne bir İnceleme (İnsan zihni Üstüne Araştırma) intihar Üstüne, İngiltere Tarihi, Ruhun Ölümsüzlüğü.

- * Locke ve Berkeley'in metafizik unsurlarını reddederek İngiliz empirizmini en uç noktaya taşımıştır.
- * Sadece algılarımızın var düşünüm bilgisine sahibiz.
- * Düşünmek → Duyumları değıştirmek, genişletmek ve daraltmaktır. Busürete malzemeyi sağlayan deneydir. Zihin sadece birleştirir, bağlar. Tasarımları birbirine bağlayan "uaprisim mekanizmasıdır".
- * Coğışının tenel yasaları: Benetlik, ayrılık, ııay ve zaman bakımından yakınlık, neden-etki bağı.

-Töz Eleştirisi-

- * Tözü reddetmiştir. Hem maddi tözü hem de ruhun tözünü redde ederek, spiritualizm (ruhanlık) ve materyalizmi reddetmiş dur.
- * Cismi varlığını kabul ederiz. Ama bu ne duygulara ne akla dayanır sadece muhayyile (hayal) dayanır.

-Nedensellik Eleştirisi-

- * Tüm bilgilerimizin geçerliliğinin kendisine dayandırıldığı temel bir ilkedir. Deneyel bilimlerin dayanağı nedensellik tir.
- * Deneyel bilimler olası durumları keşfetmeli
- * Nedensellik ilkesinin kökeninde ne var? Yanıtı düşündürür. Nedensellik ilkesine karşılık gelen bir izlenim yoktur.
- * Objeler arasındaki ilişkileri deneyimlediğimiz zaman zihnimizde bir nedensellik idesi doğmuştur. A'nın B tarafından meydana getirildiği ilişkilerde. Ama nedensellik ile kast edilen A ile B arasında zorunlu bağlantının bulunduğu durumdur.
- * Oun bu düşünüşü Terri hakkında kuşkucu noktaya götürür.

-Ahlak Felsefi-

- * Oğru ve güzel üzerine donanıklı istenadi.
- * Ahlak sadece akıl değil, onun yanında sempati /duygu tarafından düzenlenmiş olmalıdır.
- * Yarırlılık, Hume tarafından "doğal bir sonuca yönelim" olarak tanımlanır.

-FRANSIZ AYDINLANMASI-

- * Aydınlanma felsefesi ile Fransa Devrimi arasında Aydınlanmanın en ziddetli ve radikal olan Fransa'da yaşanmıştır.

* Voltaire, Montesquieu önemli temsilcileri. Onun dışında Lаметtrie, Diderot, Holbach, J.J. Rousseau vardır.

* Orta sınıfı muhatap alıp refah ve mutluluğu için çalışırlar.

* Asıl başarı Ansiklopedistlerindir. Bilgiyi halka yayınladılar.

* Fransa Aydınlanması'nın en büyük başarısı don Fransı Ansiklopedisi'dir. 35 cilt, 1780'de tamamlanmıştır.

Voltaire (1694-1778)

- * Aydınlanmanın gerek öncüsü. İngiltere felsefesini getirmiştir.

Eserleri: İngilizler Üzerine mektuplar, Newton Felsefesinin Öğeleri, Ulusların Töreleri ve Ruhu Üzerine Deneme, Felsefe Sözlüğü

- * İlerlenmede sert olan hoşgörüdür.

* Demokrat görüşü savunmuş. Aydın, faksever, hoşgörülü monark yönetimini savunur.

- * Kilisenin baskıcı tutumuylla savaşırmıştır. (kafaldır)

* Materyalistlerin ateizmi ile savaşırmıştır. Deizme kapılmış

* Ahlak boyutu üzerinden tanımlanmış deizmde, akıl yoluyla bulunan Tanrı inancını destekler.

- * Tanrı olmasaydı onu icat etmemiz gerekirdi der.

* Lockenın bilgi felsefesini esas alır. Varlık felsefesinde iki töz vardır. Madde ve Tanrı. Ruhun görevleri bedene kaptıdır ama aynı şey değildir. Her var olan şey hem maddi, hem ruhi niteliktedir.

Lametriere (1709-1751)

Eseri: makina insan.

* Descartes'in hayvanları "otomat" saymasını nakli bulur ve insanda öyledir der. İnsan ile hayvan arasındaki derece farkı vardır. Düşündüğü için hayvanlardan üstündür.

* Ruhla olan her şey bedenden gelmiştir. Ruh bedenın işlevlerinden biridir. Organı da beyindir.

Diderot (1713-1784)

* Aydınlanmanın devrimci ruhudur.

* Bilgelığın başlangıcı ve sonu süpeleridir. Bilimin ilerlenmesindeki engel dindir. Original düşüncesi yoktur. Fakat düşünceleri toplamış ve etkili bir şekilde geniş kitlelere yaymıştır.

Holbach (1723-1789)

* Ateist materyalizmine, dine, Hristiyanlığa yönelik eleştirileri ile tanınır. Materyalist doğa anlayışını savunur.

Eseri: Doğa Sistemi. (Materyalizm'in incil'i sayılır)

* Maddi doğa cansız ve hareketsiz doğuydu, Tanrı ve ruh gibi acaıkbacı kavramlara başvurulurdu. Ama öyle değil. Menevi nedenlere başvurmak bilgisizliktir. Doğal nedenleri bilmediğimiz için Tanrı yada ruh diyoruz. Bütün ilenler Fıılctır; Ahlak bile. Doğa ve insanda bilmeçler var. Ancak mavei töz yadı nedenler, bilmeceyi adımyor daha çok karmasık yapıyor.

(1712-1778)

J.J. Rousseau ve Aydınlanma Felsefesine Tepki

- * Fransız Aydınlanmasının en büyük ismidir.
- * Aydınlanmanın akılcılığına, bilimselliğine ve ilerletmeciliğine karşı eleştirel bakon bir filozoflardır.
- * İnsan doğası iyidir. İnsanı bundan uzaklaştıran uygarlığın yozlaştırıcı yönleridir.

➔ **Eserleri:** Toplum Sözleşmesi (4), Emile, itirafların Candide.

- * Bireysel insan varlığı her şeyden daha değerlidir. Onun mutluluğu aranmalıdır. Medeniyet ve bilimler insan içindeki doğal iyiyi bozar.

Adanın doğaya geri dönmektir. Dönmekten kasıt doğal ve erdemli bir yaşamdır. İlerlemeye karşı > doğaya dönüş.

- * Aydınlanmacıların bireyi önemseyen tutumlarına karşı toplumı önere almıştır. Alt ve atasınıfın ahlaki, derin düşünmeyen insanları; kibirli tüccarlar ve bilim adamlarının hesaplı ve soğuk akıllarından çok üstün olduğunu söyler.

- * "İnsan özgür doğar, halbuki her yerde zincire vurulmuştur."

- * Dini kabul eder ama kilise ve ruhban sınıfı karşı çıkar. Akli güçle-ten aydınlanmacı düşünceleri; insanın doğasını ihmal ettikleri, insanın duygularını, sevgilerini, manevi açlığını dikkate almadıkları için eleştirir. İnsanın Tanrı'ya doğaya yönelmek için ibadet etmesi gerektiğini, çünkü her şeyin onlara ulaşabileceği yüceliğin, doğada gizli olduğunu düşünür. Akıl yoluyla kanıtlanan tanrı, insanın manevi ihtiyaçlarına cevap vermez.

Eğitim: Birey ve toplum arasında çatışma yoktur. Birey, kendini sorumluluğunu alan, ahlaki yeteneği ve özgürlüğü olan ideal yurttaş olacaktır. Doğalcı eğitimin insan doğası gereği iyidir. Bozulan yaşamı toplum bu iyiliği kurtarabilir. Eğitimde bu gelişimin temin edilmesi için vardır. İnsana yaşamı öğretir, insan olmayı öğretir.

Devlet Politikası: İnsanların toplum düzenine uymak ve otoriteye itaat etme gerekçeleri 3'tedir. 1) Zorunlu olmak 2) itaat etmek insanların doğası gereği olması 3) insanların itaat konusunda bir sözleşme yapmaları. Filozof ilk ikisini reddeder. 3. görüşü savunarak Toplum Sözleşmesini yazar. Sözleşme ile herkes eşit olur. Herkes birbirinin hakkını bilir ve üstün gelmeye çalışmaz. Yasayı kabul ettikleri için birey devlet arasında çatışma olmaz.

- ALMAN AYDINLANMASI VE KANT FELSEFESİ

* Leibniz ve Wolff felsefelerinden etkilenmişlerdir.

- KANT FELSEFESİ - (1724-1804)

* Immanuel Kant.

* Felsefenin rasyonalizm ve empirizmin temellendiremediğini düşünüp, yeni bilimsel epistemolojik temelleri kurmayı, ahlak ve dinin rasyonelliğini savunmaya çalıştı. Bilimin, din karşısında konduğu özerkliği arıyor. Ama din ve ahlakın akılsızlaşmasının insanlık için felaket doğuracağını düşünür. Bunun için rasyonalizm ile empirizmi birleştirerek Hristiyan ahlakını savunmaya çalışır.

* Felsefesi "Kritikizm" olarak adlandırılır.

Eseri: Saf Aklın Eleştirisi, Pratik Aklın Eleştirisi,

Nargi Gücünün Eleştirisi, Sürekli Barış.

* Kilisenin şekilciliklerinden uzak, göñül dindarlığı olan piktizmden etkilendi.

Kritikizm ve Bilgi Teorisi

Kritik → Ayırt etme, eleştirme demek.

* Net adıme kavuşturmak istediği konu, bilginin hem kesin olması, hem de yeni bilgi verebilmesidir.

* Kesin olan bilgi a prioridir. Tümel ve zorunlu geçerliliği olan. Sonludur, yeni deneyin kutarı bilgileri başka türlü gösterme durumu yoktur.

* Kesin olmayan bilgi a posterioridir. Deney ve gözleme bağlı olarak sürekli değişir. Kant'ta, bilgiyi böyle 2 kısma ayırır.

* 2. kısım olan a posteriori bilgi ikiye ayrılır.

Analitik Bilgi: Apriori olup, yalnızca kavram açıklar.

Sentezik Bilgi: Bilgi genişler ve ağırlar. Başka kavramlarla ilişki kurulup, sentez yapılır. Kantın ilgilendiği de sentetik a priori'dir. Yani hem bilgi zorunlu, tümel hem de genişleyen.

* "Görüşüz kavramlar boş kavramdır. Görüler kördür."

* "Salt anlamlı fenomenlere yasalarnı dikte eder." **Transdental mantık**
İnsan görüşler (fenomen) i algılar. Bunun arkasından bir şey olduğunu baskılır eder. O da (numan) sayın kendisidir. Numan dediği şey "aşkın" dir. Aşkın ile dolaysız temas kurulamaz. İnsan bunu terübe eder. İnsan sadece fenomenleri bilir.

* Metafizik bilimsel temeli olmadığını söyler. Metafizik insan aklının gücünün gerisinde kalır. Yani Tanrı'nın varlığı, ruhun ölümsüzlüğü, evrenin başlangıcı vs. konular metafiziğe girer. Bu sebepten dini soruları ne kanıtlayabiliriz ne de çürütebiliriz. Bunların cevabı inattadır.

* Felsefenin kendi metafizik sisteminde 4 ilke vardır.

1) Tanrı 2) Tanrısal Düzen 3) Ruhun ölümsüzlüğü 4) Özgürlük.

* Duyu düzeyindeki nesneler, insan aklının, işleyişine uygun olduğu için bilinebilir. Tüm empirik yasalar, insan aklının yasalarının marjinalidir.

Kant'ın Ahlak Anlayışı

→ Bu anlayışa ödev ahlakı denir. Bir davranış yapmadan önce, o davranışın yapılma amacı (niyet) önemlidir. Ama salt iyi (niyeti) gerektirmektedir. Salt iyi yasaya uygun olmalıdır.

→ Evrensel ahlak yasası olması gerekeni içerir. Bu yasa tümünde var olan iradeyle potansiyeldir. Bu, otonomidir. Yani insan kendi ahlak yasasını kendi belirler. Bu, ahlaki eylemin temel şartıdır.

→ Kant'a göre ahlak, istek ve iğdüdüye değil akla bağlıdır. Yani a priori bilgilerden hareketle kurulmalıdır. Ödev insanın en yüksek değeridir. Akılla iç güdü karşı karşıya gelebilir. Ödevin a priori olması lazım. Objektif, zorunludur.

→ 2 tür yasa vardır.

Doğa Yasaları: Zorunluluk niteliği taşır. Uymak zorunludur.

Ahlak Yasaları: Gereklilik yasaları. irade sahibi kişiye hitap eder.

Söyle yapmalısın, böyle yapmalısın der.

→ Kant emirleri koşullu ve koşulsuz buyruk diye 2'ye ayırır.

Koşullu buyruk: Belirli bir amaca ulaşmak için ne yapılması gerektiğini söyleyen buyruk. insanın arzusu ve isteklerine bağlı.

Koşulsuz buyruk: Bir koşula bağlı olmadan bütün insanlar için geçerli buyruk. insanın arzusu ve isteklerine bağlı değil, zorunlu olarak ortaya çıkar. Ahlaki eylemin gerisinde yatan niyet → maksim / ilke.

Kant'ın ahlaki kategorik buyruklardan oluşan sistemidir. Yani koşulsuz buyruk, tüm insanların insan olduğu için yapılması gereken ödevleri içerir. Kant koşulsuz ahlaki esas alır.

* Kosuluv buyruğun temelinde 3 ilke vardır.

1) "Öyle davran ki davranışın temelindeki ilke, tüm insanların geçerli olan evrensel ilke veya yasa olsun."
Bu en yüksek ahlak yasasıdır.

2) "İnsanlığı, kendinde ve başkalarında, bir araç olarak değil de her zaman bir amaç olarak görecektir şekilde davran"

3) "Öyle davran ki inaden, kendisini herkes için geçerli olan kuralları koyan bir yasa koyucu olarak hissetsin"

~~- Kula Anlaması Belceğidir~~

- 19.4.4. FELSEFESİ -

Aydınlanmaya tepki olan

Romantik Gelenek Alman idealizmi

Aydınlanma tarafı olan ve geliştiren

metagyalizm

Yararçılık

pozitivizm

- Romantik Gelenek Ve Alman idealizmi -

* Vico, Herder, Schiller, Schopenhauer, Nietzsche. > Romantizm.

Romantizm! Soyut karşısında somut

* Es benciliklik karşısında aşıtlılık

* sonlu karşısında sonsuzluk

* kültür ve uygarlık yerine doğayı ve doğal olan

* mekanik karşısında organik

* kural ve sınırlama yerine özgürlük.

→ Mantık yönlendirici olarak gördüğü aklın yerine duygu, hayal ve iradeyi ön plana çıkardı. ilhamın gücüne inanıldı.

→ Varoluşu görmek için insanın iç dünyasına yöneldi.

→ Sonsuzluğa aşk, dini tecrübe ve sonatsal faaliyetler ile ulaşılır.

→ Geleneklere karşı olumlu bakmışlardır.

→ Aydınlanmacılardan farklı olarak dine daha derin tutum takındı. Dinin konum ve ritüellerine karşı olup, ruhunu savundular.

Alman idealizmi!

→ Kant ile başlayıp 19.44. 'da Hegel, Schelling, Fichte ile devam eder.

→ İnsan ile doğayı, ilahi olan ile beşeriye, zihin ile sonsuzluğu Kant'ın etkilenerek sentez yapmaya çalıştılar.

→ Sistemleri "gerçekte var olan akli / ideal / tinsel olan olarak" görüldüğü için idealist felsefedir.

→ Felsefenin tüm meselelerini kendi kendisini belirleyen akli faaliyet ile açıklarlar.

→ Kant Felsefesindeki "bilinmeyen kendinde şey" düşüncesini uelilik bildular.

Bilgi ve inanca arasındaki ayrımı karşı çıktılar. Anlama yetisi ile akıl, düşünme ve duyma, entelektüel sezgi ve duygusal sezgi

ayrımlarda görüldüğü gibi insan zihnini aşıtlı fakültelere ayırmayı

doğru bulmayıp, bunun yerine organik psikolojiden türetilmiş

kavramlar kullanmayı tercih ettiler. > öznenli

→ Kantı, Klasik felsefeyi, Newton'u, matematiğin esas alınmasını,

→ Gerçek duygu, sezgi, mistik ve diyalektik ile reddettiler.

(Önemli)

Hegel (1771-1831)

- 127732 177 17 21 -

* Kant'ın imkânla pürdüsü şeyi gerçekleştirdi.

Esasları * Tinin Fenomenolojisi, Mantık Bilimi,

* Felsefi Sistemler Ansiklopedisi, Hukuk Felsefesinin ilkeleeri

→ Kant'ın ikilenler (antitetikler) temelinde felsefe kurarken, Hegel;

antitetikleri diyalektik bir bağlama oturtarak sistemini kurdu.

→ Gerçekliği ortaya çıkarmak için beliklerini vasıtasını göstermek gerekir. Buda diyalektik ile olur. Tez → Antitez → sentez.

→ Geist, gücünü henüz gerçekleştirmemiştir. → Tez

→ Geist, kendisini tanıması için, kendisine bir gerçeklik kazandırması bəzandır. Bu amaçla kendisini ilk kez doğada gerçekleştirir. → Antitez

→ Geist, doğada tek tek varlıklar haline gelerek kendi dışında bir varlık haline dönüşmüştür. Kendisinden başka bir şey olmuştur. → Sentez

→ Hegel'in Geist adını verdiği Tanrıdır. (Mutlak Akıl)

→ Gerçekliğin tümü yalnızca mutlak Akıl ile anlaşılır.

→ "Dünya, varlık, kültür, uygarlık" her şey mutlak Akılın diyalektik hareketleri ile meydana gelir.

→ Hegel'in Felsefesi, bireylerin kendilerine ilişkin bir bilince ulaşıtları bir insanlık tarihi felsefesidir.

→ Geist, Sübjektif Geist (Özel Tın) ^(ruh), Objektif Geist (Nesnel Tın) ve Mutlak Geist (Mutlak Tın). **Sübjektif Geist**: En alt düzeyden en üst düzeye

kadar insan ruhunu meydana getirir. Kendini tanımayı Ruh, duygu, akıl, ve onlayış aşamalarından geçerek kendini hisseder, özgür bir ruh (ruh)

olarak çıkar. Böylece Geist kendisini **Nesnel Tın** olarak gerçekleştirir ve ortaya ahlak ve Devlet çıkar. Böylelikle herkesi kapsayan nesnel ruh ortaya çıkar, olur.

Herkes için geçerli olan şeyleri hukuk, ahlak, din

olarak ortaya koyarak Ruh, bunlardan sıyrılıp kendini tanımayı, kendi özünü fark etmeye başlar. Böylece **Mutlak Ruh (Geist)** haline gelir.

→ **Mutlak Ruh**: Sadımda gerçekleşir. Sorat (tez), din (Antitez),

felsefe (sentez). Felsefe; Geist henüz madde olmayan henüz de elle tutulup, gözle görülen (dış) bütün varlıkların birliği olarak algılanır.

→ Felsefe tarihinin son büyük sistemini kurdu.

→ Materyalist ve Sol Hegelcilik iki büyük öncüsü;

Feuerbach ve Marks'tır.

Schopenhauer (1788-1860)

- * Kant idealizm ile Nietzsche arasında bir köprüdür.
- * Romantik olan felsefe, Aydınlanma'ya karşı çıkar. 7 Kötümser felsefesi
- * Her türlü eylemlerimizin kökü, bastırılmaya çalışılan veya dışı vurulmaya çalışılan bir irade doğur. irade hayati bir güçtür.
- * Dünyanın her yerinde acı ve mutsuzluk vardır. Dünya kötüdür. İradenin nesnesi olmadığı için hiçbir zaman doyurulmaz. O halde insanın varoluşun temel özelliği ızdırap çekmektir.
- * Bundan kurtuluş estetik deneyim ile olur. Sanat, insanı bireysellikten kurtulma imkanı verir.
- * İki tür bilgi vardır. Gündelik Bilgi; görüşlerin bilgisini verir, bilimseldir. Eseli ve ebedi olan idealerin Bilgisi; idealara temasını kaptırdığımızda bireysellik ve zorunluluğundan kurtuluruz. Sanat dahilerin eseridir. Bunun gerçekliğin özüne, idealar alemine yükselmeye imkanı olan kimselerdir.
- * İkinci kurtuluş ahlakıdır. Şerel gücü var. Bencilik, kötülük yapma (intikam alma) ve merhamet. Güle sayesinde gerçek ahlaka ulaşılır.

Friedrich Nietzsche (1844-1900)

- * Alman kültürünü sokrates sonrası döneme benzetmiş, Wagner'in tını yayabilirse düşeceğini demiştir. Böyle buyurdu Zerdüş, Sen Bilim & Eseleli Putların Alacakaranlığı, Antichrist (Deccal), Ecce Homo.
- * Bozulan felsefenin Aydınlanma akıllığı doldurulamayacak kadar derin olduğu için "Tanrı Öldü" ifadesiyle nihilizme (hiçvarlık) dikkat uyar.
- * Batıyı nihilizm bataklığından çıkaracak üst insan yola çıkıştır.
- * Sen Bilim eserinde Tanrının öldüğünü bir deli (felsefe) şifinden söyler.
- * İnsanlık Tanrı inancı ile hayata tutunur ve amaç edinir. Ama aydınlanma ağı bunu yok etmiştir.
- * Değerler anlam, nesnel ve mutlak bilgi anlayışına karşı çıkar, anlamın çokluğuna, bilginin çeşitliliğine önem verir. Olgu değil yorumun bulunduğunu söyler.
- * metafiziği, rasyonalizmi reddeder. Gerçek bilgi duyulardan gelir. İnsan duygu ve deneyimlerini güçlendirmek için düşünmeli. Geleneksel bilgiye karşı olduğu gibi modern de karedir.

* Metafizik ve dinin gerisinde gitti bir güç vardır. Odayı güç istemi. Bu insanın ilk evriminin ilk ve temel motivasyonudur. Din, insanları sürü haline getirmek içindir. Tanrı ölü, çünkü insan hareketlerini yönlendirebilecek düzeydedir.

* Efendi ve köle ahlakı vardır. Bütünü, iyi ahlak efendi, sayılı kişilerdir. Kölelerin ise kötü, güçsüzdür. ^{aktif güç}reaktif güç. Fribzof bu ahlak anlayışına karşı duymuş, zayıfın, yoksulun yanında yer alıp güçletmiştir.

* metafizik geleneğinde bu gelenekten beslenen klasik ve modern ahlak anlayışları nihilizmle sonuçlandığına göre, insanların ahlakını tanımlayacak unsur kalmamıştır. Bunu düzelterek olan yeni felsef ve peşkeşin düşünürleridir. İnsanı yeniden doğaya uvereceklerdir.

* Böyle Bayurdu Zerdüşt kitabında "üst insan olarak kutsanan, insanın ötesinde i, insandır".

* Hristiyanlığa karşı mücadele vermiş, İslama saygı duymuştur.

Aydınlanma Tarafı Olan Görüşler

Materyalizm

* Duyularla algılanabilen maddi dünyanın, zihin ya da ruhtan bağımsız neredir bir gerçeklik olarak ele alınması temelinde dayanır.

* Diyalektik materyalizm: Doğüstüncülüğü reddedip, dine karşı çıkan kuram. Engel tarafından geliştirildi. Doğadaki her şey birbirinin karşıtı ile oluşmuştur.

* Gelişim ve değişim maddi dünyanın içerisinde vardır.

* Diyalektik maddeciliği çok etkileyen Ludwig Feuerbach.

Ludwig Feuerbach (1804-1842)

Eserleri: Ölüm ve ölümsüzlük üzerine, Dinin Özü üzerine,

* Gelecekteki Felsefenin İlkeleri

* İdealizme karşıdır. Deney ve maddeci yaklaşımı savunur.

* Tanrının sıfatlarının insanın doğasına indirgeneceğini söyler.

"İnsan Tanrısını kendisi yaratır." Tanrının insandan bağımsız olduğunu düşünenler, vahiy ve kutsal kitaplara inanca ihtiyacı duyuyor. Erisemeliklerini hayali varlığa yansıtır. Din, insanın mutluluk güdüsünü hayali güçte tatmin etmesidir. Artık bu rüyayı yerins insanın mutluluk ideali almalı. Yani dinin yerini artık bilim, eğitim ve insan sevgisi almalı. Bu ölümsüzlük de, yüce bir epizemdir.

Marks (1818-1883.)

* Hegelcidir. Felsefenin; dünyanın değişmesine öncülük etmesi, devrimi bir işle tutması gerektiğini savunur.

Eserleri: Felsefenin Sefaleti, Alman ideolojisi,

* Komünist Manifestosu, Das Kapital.

Felsefenin görüşleri:

Tarihsel Materyalizm

* Tarihin karsılıkları olarak ilerleyen dialektik akışı vardır. Bu akışı belirleyen ekonomik ilişkilerdir. Sömüren sınıflar, sömürülen sınıfl vardır.

* İnsanın kendi doğasına yabancılaşması meta fetişizme dönüşür.

Bu kapitalizm en belirgin niteliklerdir. İnsan artık yaptığı ürünü değil, kendi emek gücünü satmak zorunda olmuştur. Buna proletarya denir.

Bu emek gücünü satın alan, teknolojiye sahip kişiye burjuva denir.

* Marks ve Engels, toplumun gelişmesini 5 aşamaya bölmüşlerdir:

1) İlkel komünizm = Avcı ve toplayıcı dönemdeki aşiretler, kabileler.

2) Kölelik = Toplumun kabilelerden şehir devletine geçtiği dönem. Özel mülkiyetin, tarımın yaygın olduğu dönem.

3) Feodalizm = Kralda dahil olduğu aristokrasinin yönetici sınıf haline geldiği ve dinin önemli yer tuttuğu dönem.

4) Kapitalizm = Üretim araçlarına özel mülkiyetin, sahip olduğu, proletarya ve burjuvanın olduğu dönem.

5) Komünizm = İşçilerin devrim yaparak kapitalistleri kaldırıp ve herkesin eşit olduğu toplumun olduğu dönem.

Positivizm

* Doğa ve tarihin gelişme akışını kavramak ister. Toplumu bilim yolu ile reformdan geçirmeyi hedeflemiştir.

* Önce Saint-Simon tarafından geliştirilir. Sonra Auguste Comte tarafından açık ve net biçimde ifade edilir.

* Auguste Comte, Descartes, J.J. Rousseau etkili filozoflardır.

Auguste Comte (1798-1857)

Eseleri: Toplumun Yeniden Düzenlenmesi için Gerekli

Bilimsel Çalışmaların Planı

→ Pozitif Felsefe Dersleri

→ İnsanlık Dini

→ Pozitivizm ilmi hali

* Fransa ve İngiltere'de yayılmıştır.

* Bir olayın yalnızca fenomenlerini biliriz oda görecelidir. Bir olayın ötürü ve sonuç nedenini anlamak anlamı yoktur.

* Olaylar arasında sürekli benzerlik ile ilgirse "kavramlar", art arda gelişmelerden fenomenlerin yasaları "denir". Bilimsel bilgi kutsal bilgidir.

* Bilimin gelişmesi ilerleme sağlayacağı gibi sosyal problemlere de yol açacaktır. Bunlara çözüm bulmak için yeni insan bilimi Sosyolojiye yönelir.

* Onun önemli 3 hal yasası vardır. İnsan şu anda yaşadığı pozitif döneme önce iki dönemden geçmiştir. Teolojik ve metafizik dönem.

Teolojik Dönem: İnsanlar nasıl ve neden soruları arasındaki ayrımın habersizdir. Her nesnenin bir iradesi olduğu görüşü animizm ve fetişizm, görülmeyen tanrısal varlıkların olaylara hükmettiği politeist anlayış, çok sayıda tanrının tek bir Tanrı da birleştiği monoteizm anlayış bu dönemde hakimdir.

Metafizik Dönem: Doğru olan Tanrı tarafından yaratılmış maddi düzen değil, Tanrı'ya evrenin düzenini açıklamak üzere ilk maddenin kabul edilir. Doğayı canlılık yüklemektedir ve fikir ve kavramlar önemli. Doğanın kendisine nitelikler yüklenir.

Pozitif Dönem: metafizik dönemde anlaşılmaz, gerçek sayılan şeylerin ma- bir "sözde şeyler" olduğu anlaşılar. Hayat gücü → fenomenlerin yasası, etki neden → kabul kavramları kullanılmaya başlanır.

* Her bilim bu üç dönemden geçer.

* Felsefenin görevi yüce derin bilgi aramak değildir. Bilimin cevapla- yamadığı sorular, cevapla kalmalıdır. Felsefenin görevi, bilimin ulaştığı sonuçların sentezini yapıp sistematize etmektir.

Yararcılık

* İngiliz düşüncesidir.

* J. Bentham tarafından öne sürülmüş, öğrencisi J. Stuart Mill tarafından savunulmuştur.

* Pratik akıl yürütme için yarar fikrine dayandırarak, doğru eylemin ve iyi karakterin en yüksek faydayı temin eden eylem olduğunu söyler.

* İnsanı bir hayvan makinası olarak gördü.

→ Jeremy Bentham (1778-1832)

* "En iyi eylem, en fazla sayıda insana en büyük mutluluğu sağlayan eylemdir" görüşünü temel alan ahlak felsefesi geliştirdi.

* Bir eylemin iyi ya da kötü olduğunu karar vermek için sonuçlara bakılmalı. Bu sonuçlar için de "herkesin bir oyu olacak" şeklinde hesaplanmalı.

→ John Stuart Mill (1806-1873)

* Yararcılık akımının en önemli temsilcisi ve "Liberalizmin Azizi" olarak bilinir.

* Ona göre en temel problem; Bireyin manevi, entelektüel (düşünce) ve sosyal özgürlüğünün sağlanmasıdır. Bunun en önemli engeli mutlaklık, dogmatizm, irrasyonalizmdir. Ciddiymi, Bilimsel bilgiyi temel alıp, bilimsel mutluluk ve özgürlük hedef alan felsefe geliştirmektedir.

Eseri → Utilitarianism

Eserde en yüksek iyinin ahlak felsefesinde yerini belirlemek ve en yüksek iyinin doğasını açık olarak anlatır.

* En yüksek iyi mutluluktur.

* Mutluluğu ancak devlet içerisinde ulaşılabilir. Özgürlükte dengeyi sağlayan devlet ideal devlettir. Devletin üç görevi vardır. Bireyin kendi özgürlüğüne saygı duymak, toplum ile olan ilişkilerini denetlemek → 1

2) Bireyin mutluluğunu aramasını sağlayacak ortamı oluşturmaktır.

3) Toplum mutluluğu için gerekli kurum ve kuruluşları oluşturmaktır.

* Demokrasiyi savunmaz. Demokrasi olursa otorite sahipleri sömürgeci olurlar, otoritenin gücü sınırlandırılmalıdır.

GÜNÜMÜZ FELSEFESİ (20.4.4.)

* 20. yü. felsefe üa. bayutuy la', kurucul bütünleştirici, cöşünleyici, elektrel bayutlarıyla kompleks bir yapı halinde çıkmıştır.

- Çağdas metafizikçiler -

* Bergsman, whitehead.

* Gerçekleri daha iyi tasvir etmek için yeni metafizik teorileri bilimlerde kullanmışlardır. (Aristo - Platon - Kant - Hegel - Nietzsche)

Bergson (1859-1941)

* 'Akla karsı baskıdırının' öncülerindendir

Eserleri $\rightarrow$ Suurun Dolaysız Verileri Üzerine Deneme

→ madde ve tlafla

→ Yaratıcı Teknül

→ Ahlak ve Dinin iki kaynağı

* Aklın bilme gücüne fazla güvenen akılcılığa ve bilimcilığe karşıdır. Biyoloji biliminin aklım düşüncesinden etkilendi.

* Gerçeklik sezgi yoluyla bilinir. Bergson'un kullandığı bilim matematik değil biyolojiktir.

* Zaman kavramına ab. dikta + ueker. Geumisten bugüne uzayan kesintisiz bir akıştır. Duruğu değildir.

* Ahkında kapalı ahlak ^{İslam ahlakı} ve açık ahlak vardır. Açık ahlak yaratıcı heyeceklardan kaynaklanır. Bu bir mistik deneyime gittikçe.

Alfred North whitehead (1861-1947)

* 20. yüzyılda kanon rölativite teorisile kuantum fiziğinin,

17. yy'den beri hakim olan paradigmanın çörsüz olduğu göstermiştir.

* Taa metafiziğini eleştirir. Şeylerin özünde birbirleriyle ilişkiler vardır.

Dunya yollarca olayların meydana gelen sınırların birliğini vardır.

* Bilimin yarım bıraktığı işi felsefenin tamamlaması gerekir. Olgulardaki formları aramak ve birbiriyle olan ilişkilerine açıklık getirmek felsefenin görevidir. Evrenin akısallığına inanır.

- Pragmatizm -

- * William James popüler hale getirdi. John Dewey, Richard Rorty.
- * Bilim ile felsefeyi bir araya getirmek; felsefeyi, metafiziksel asırlıktan ve Kantçı felsefesinin yavaş sınırlamalarından kurtarmak amaçtır.

→ İki farklı eğilimin sentezini yaparlar:

- 1) Deneycilğin, yararçılığın, bilimin birleşik etkisi altında gelişen, Darwin'in evrim teorisinin seküler ve otorite gördüğüdür.
- 2) Berkeley, Spinoza, Kant ve Ahenk idealizmi tarafından temsil edilen idealist görüştür. Bu görüşte insana büyük güven duyulur. Bu güven varlığın bütünüdür.

* Pragmatizm bu iki gelenek arasında sentez yapmayı hedefler.

- * "Bir teoriyi kabul etmenin, uygunluğu nasıl bir farklılık yaratacağını sormak gerektiğini" düşünürler. Yani öteki özgür irade sahibi olarak kabul edilmenin hayattaki karşılığını sorgulamayı severler.

William James (1842-1910)

- * Düşüncenin nasıl türetildiğini değil sonuçlarını incelemeyi önerir.
- * Kesin hakikatler olmadığını "teorilerin hakikate ancak yaklaşılabileceğini" kabul eder.

* Pragmatik hayat bakımından fayda getirmeyen teorilerin terk edilmesini önerir.

* Düşüncüyü, yeni ve verimli sonuçlara giderek şekilde harekete geçirmeyi hedefler. Ancak mutlak ve değişmez hakikatlerle arasında mesafe koyar.

John Dewey (1859-1952)

- * Arausalcılık ya da aletçilik olarak adlandırılan teorisiyle tanınır.
- * Doğayı ve insan zihnini birbirinden ayıran geleneksel anlayışı karşı çıkmıştır. İnsan zihnini henüz doğanın bir parçası hatta doğayı değiştirmeye yetli olarak görmüştür.
- * Metafiziğin imkansız olduğunu söyleyerek "doğal bir meflek" ortaya koydu.
- * İnsan doğasını sabit bir öz olarak görmek yerine, biyolojik organizma ile çevresi, özellikle de toplumsal çevrenin etkileşiminin bir ürünü olarak görmek daha doğrudur.

- Analitik Felsefe Geleneği -

* Anglo-Sakson ^(ing ve ABD) dünyada etkili olan ve dil üzerinde yoğunlaşarak, en iyi ve en doğru mantıksal formu bulmak için, kavramları ve diğer dilsel ifadelerin analizini esas alan akımdır.

* Neopozitivizm ya da mantıksal pozitivizm de denilir.

* Felsefe dil çözümlemesi yaparak doğru bilgiyi elde eder.

Temsilciler: Bertrand Russell, G.E. Moore, Ludwig Wittgenstein, Moritz Schlick, Rudolph Carnap, Ryle, Ayer, Quine ve Hans Reichenbach.

* "Basit olan anlaşılabilir olduğunu, ancak art aldığı bağlamda yahut parçası olduğu bütün içinde anlaşılır hale geldiği" düşüncesinden yola çıkıp Parçadan bütüne, basitten karmaşığa doğru yapmışlardır.

* Dünya hakkındaki "haklı kılınmış bilgi verimci" bte yalnızca görmek ve deneyim sağlar. Empiristin devanı olarak görülebilir.

Bilim ikiye ayrılır.

- 1) Kuramla görme ve deney ile doğrulayan olgusal bilim
 - 2) Kuramları verilmiş oksiyomlardan çıkarılma ile yapılan formel bilim.
- Bunun dışında kalan kavramsal ya da dilsel analiz felsefesi görürler.

* Idealizm ve metafizikçe karşı uılır. Bilimi savunur.

Bertrand Russell (1872-1970)

- Mantık ve matematiğe uğur açmış ünlü filozof.
- Mantıksal atomculuk öğretisini geliştirmiştir.
- Matematiksel mantık ile dünyayı meydana getiren bilimleri hakkında sağlam fikirlere ulaşmıştır. Dünya tek bir töden meydana gelmez. Çok sayıda ayrı ve tikel şeylerden meydana gelir.
- Bilgi kuramı bakımından empirist deneycidir. Betimleme yoluyla bilgi ve tamsiklik yoluyla bilgi deneysel bilginin temelini meydana getirir.

Montikar Pozitivizm (Bilimsel empirizm, montikar empirizm)

→ Yarı Pozitivizm de denir. Viyana akademesinde filozoflar tarafından tenkri edilmektedir.

Temsilcileri! Rudolf Carnap, Philip Frank, A. Ayer, Kurt Gödel.

→ Bilim ile bilgi sahibi olunur. İnsan bilgisi deneyle ile sınırlıdır.

→ metafizik karşıtı. * metafizikle deney olmadıktan karşı uktılar.

→ Bilimi, bilim olmayandan ayırt etme ilkesi "doğrulanabilirlik ilkesi"
Bu ilke deney ile doğrulanır, aksi takdirde anlamsızdır.

→ Dil, bir hesaplama sanatıdır. Buda felsefedeki sınırlı uözer.

→ Duygucu ahlak anlayışını savundular. Değerler insanın kavramıdır değildir.

- Kıta Avrupası Felsefesi -

* Almanya da ve Fransa'da gelişen felsefesi

Fenomenolojik Gelenek

* Husserl tarafından kurulmuştur. Görünüşlerin bilimini demek.

* Bilimin nesitli formlarıyla, dini, estetik, ahlaki ve duygusal her türlü doğrudan tecrübesini analiz edip betimleyen felsefe.

* Felsefenin ilk ve esas konusu bilgidir. Hegelden etkilenir.

* Her nesnenin ona verdipimiz anlamın dışında kendine özgü değişmez yapısı vardır. Gerçekte, böyle ideal bir yapı taşıyanın niteliğidir.

* Yöntemin ilk adımı; "fenomenolojik indirgemedir (epoche)"

Epoche nesnelerin var oluşunu zihinde oluşturan ve ön kabullerden bağımsız betimlenmesini mümkün kılar. Fiziksel unsurlar dikkate alınır. İncelenen nesne her zaman gerçekte olmayabilir. Örnekte formler bunların var oldukları sayılmaksızın yalnızca birer fenomen olarak betimlenir.

* Yöntemin ikinci adımı; "eidetik indirgemedir". Bir nesnenin suretini sezebilme, değişmez öz yapısı içinde kavramaya verir. Böylece belirli zihinsel edinim değil, her türlü edimin eidosu sezebilir.

Yani sadece duygusal değil, matematiksel nesne de kullanılır.

* Bir ağacın görülmesi sırasında, ağacın değişik zamanlarda,

değişik açılarından ve uzaklıklardan görülmesiyle çok nesitli görsel deneyimler elde edilir. Ama görülen şey gene

tek bir kolici nesne olarak algılanır.

Hermenetik Gelenek

- * Anlama ve yorumu öne sürer.
- Değerli olduğuna inandığı insan bilimlerinin epistemoloji (bilgi) ve ontolojik (varlık) olarak temellendirilmesi için teoriyi koyar.
- Pozitivizmi eleştirir.
- Doğa biliminde açıklamanın yerini anlama almaktadır. Anlama; dili anlamakla olur.
- Dilthey → "baseri bilimlerin metodoloji" olarak geliştirmiştir.
- Gadamer → önemli
- Gadamer'e göre anlama; → insanın tarihin bir parçası olması sebebiyle, insanın dünya ile ilişki içinde girmesinin temel yoludur.

Varoluşçuluk

- İnsanın var oluşu, anlamı meselelerini konu edinir.
- Felsefeyi; tabiatı (neden) değil, insandan (özünden) yola çıkan bir felsefi yaklaşımdır.
- Temsilciler; Martin Heidegger, Karl Jaspers, Jean-Paul Sartre, Gabriel Marcel.

Edebiyatçı olarak = Albert Camus, Dostoyevski, Kafka

- En önemli kaynakları etik gelenek ile Husserlci Fenomenolojidir.
- * Kierkegaard ⇒ Teolojik / Sağ Varoluşçuluğun öncüsü
- * Nietzsche ⇒ Seküler / Sol Varoluşçuluğun öncüsü

→ Temel Özellikler =

- 1) Hakikat tümüyle özneldir. Hiçbir soyutlama, bireysel varoluşun gerekliliğini kavrayamaz. Felsefe de varlık ve tümel ile uğraşarak ne dediği olarak yerine tutkuyu, gıyaseti, insanlık hallerini ele alıp öznelce yönelmeli.
- 2) Varoluşun, her şeyden önce hep tikel ve bireysel olduğunu öne sürer. İnsan zensu bir olarak görmeye ve gerekliliğin akıl/ruh olduğunu söyleyen pozitivistlere karşıdır.
- 3) Varoluşun öncelikle bir varlık problemi olduğunu dile getirir.
- 4) Varoluşçu felsefe, geleneksel felsefenin öne sürdüğü gibi, öznin varoluştan önce değil, varoluşun önden önce geldiğini öne sürer. * Yani önce insanın var olduğu sonra kendisini tanımlayıp, özünü yarattığını dile getirir. İnsanın dünyaya fırlatılmış olduğunu doğayla insanın özünü kendisi belirler.

5) Neden yola çıkan, varlıkla ilgili nesne doğrulara ulaşmaya ualisan görüşlere karşı çıkar. Neden hareket ve önel nakikatterin olması gerektiğini söyler.

6) Alemen akilla anlaşılamayacağını, rasyonel bir tarafı olmadığı, aene anlamın insan tarafından verildiğini öne sürer.

7) Ahbki ilkelelerde, insanlar kendi eylemlerinin dışında, başka insanların eylemlerinden de sorumlu olduğunu söyler.

Karl Jaspers (1883-1969)

* Teolojik Varduscu.

* Descartes'in yaptığı gibi, bilim ile felsefeyi öadesleştir-
menin ve Husserl'in yaptığı gibi, felsefenin bilime dönüştürme
cabasının da yanlış olduğunu söyler.

* Freud ve Marks'a karşı çıkar.

* Felsefenin insana ve insan eylemlerini kaynağına yöneldiğini
ve zorunluluğu aşip özgürlüğe götürür. Bilim, bilgiyi korurken,
felsefe yeni doğrular bulmak için bilimin doğrularını kırma ve aşma
yoluna gider.

* Vardus, insanın yaşadığı acı, suçluluk, ölüm gibi durumlarla
sınırlanan ve acıya vurulan insanlık halidir. Bilimsel düşüncede gözden
kayılan bu tecrübeler, dünyadaki var oluşumuzun püvenimetiğini
ortaya koyar. Bir toplum içinde yaşayan insan, kilisenin veya partinin
aynı şartları paylaşmayı zorlayan insan özgür değildir. Baskaları
tarafından kurulu bu caddiden çıkmanın üç şartı vardır: Yalnızlık,
cesaret, savaş.

* İnsanın seçim ve yönelimleri insanın kimliğini ve değerini belirler.
Özgürlük mutlak değil şartlara bağlıdır. Özgürlük öander arası olur ve
seçimde özgürlük ile gerçekleşir. Aşkın yön olarak anlayamazsak da,
her kaston kastayıp denemeliyiz. Belli bir aşamadan sonra Tari'ye
yönelmesine sebep olur. Buda bilimi aşarak Tari'ye gitmek tir.
Böylece insan varlığını gerçekleştirir.

* Vardusunu bu yolla kuran insan da kendini sınırlayan
başkalarının epeini aşmış olur.

Jeep-Paul Sartre. (1905 - 1980)

→ Seküler varoluşçu.

Eseri: Varlık Ve Hiçlik

→ İnsanın özgürlük ve sorumluluğu konusuna odaklanır.

→ Bilinçten hareket eder. Madde ile bilinç arasındaki karşıtlığı,

"kendinde-varlık", "kendisi için varlık", "başkası için varlık"

şeklinde kategorilere ayırmıştır. Kendisi için varlığın en belirleyici

yönü hiçliktir. Hiçlik ile kendisi ile dünya arasındaki farklılığı gösterir.

"Ben böyle değilim" diyebilme, bilmele hiçliğin ürettiği boşluk sonucudur.

→ İnsanın önceden belirlenmiş özü yoktur. Okendi özünü, özgür ve
anlatılı seçimleriyle yaratır. Varoluş öden önce gelir. Ateisttir.

→ İnsanın sınırsız özgürlüğü ağır yükü kaldıramaz. Bu sebeple
özgürlüğünü inkar etmeye yeltenir. Bu 3 şekilde karşımıza çıkar.

1) Kararı vermemek, seçimde bulunmamak

2) Sözde sorumlu bireyin, birtakım nesnel değerlerin kendisine
yapılması gereken doğru seçimi göstereceğine inanmasıdır.

3) Kötü niyetidir.

⊗ Bunlardan çıkış yolu sahici varoluştur. Bu da "her ne ise o olmayıp,
her ne değilse o olduğunun" farkına varmasıyla mümkün olur.

Bunun farkına varan sahici birey olur. Kendisinin farkında olan insan.

Frankfurt Okulu.

→ "Eleştirel teori" olarak da bilinir.

Temsilcileri = Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas,

Erich Fromm gibi filozofların Almanya/Frankfurt'ta kurdukları

Yeni Marksist geleneğidir.

→ Marks'ın ekonomik görüşlerini eleştirirler. İdealist yanını almışlardır.

→ Kültür ve modernizmle ilgilenmişler; kapitalist üretimin, bilim ve
teknolojinin modern toplumlarda oynadığı rolle ilgili teoriler yapmışlardır.

→ Kapitalist toplumun temel ilkesi olan ararsal akıl karşı tavır almışlardır.

→ Akıl sadece iç ve dış dünyayı sosyal refah amacı kontrol etme için kullanılmıştır.

→ Akıl ideoloji eleştirisiyle sosyal özgürleşmenin bir aracı haline getiren
yöntem önerdiler.

→ Ekonomi yerine kültürün önemi vurgulamış, müzik, edebiyat, sanat vs.
alanlarda önemi çalışmaları yapmışlardır.

Toplumsal örneklere karşı eleştirel tutum sergilenislerdir.

Yapısalcılık ve Post Yapısalcılık

- İkisi de birbirine tepki olarak ortaya çıkmışlardır.
- Ferdinand de Saussure'nin yapısal dilbilim yönteminden etkilenmişlerdir.

Temsilcileri: Roland Barthes, L. Althusser, M. Foucault, J. Lacan, C. Levi Strauss.

- Tarih, Coğrafya, Siyaset, Psikoloji vb. sosyal bilimleri sağlam bir zemine olması amacıyla üretilmiştir.

- Felsefi ve toplumsal problemleri incelemişlerdir. Dile ve sosyal bilimlere, bilimsel yaklaşım olma iddiasıyla ortaya çıktı.

- Göstergebilimi geliştirdiler. (Olayların içerisindeki gizli sistemleri araştırma)

- Varoluşçuluğa karşı. → (İnsan kendisini nasıl yapıyor diye düşünür)

- İnsanın bilimsel iradesinin dışında kalan yapılar tarafından şekillenmiştir.

- Barthes, bir eserin yazarın niyetini ve eserin mesajını değil, almanın dile getiriliş biçimi ve eserin oluşturduğu sistemi ön plana çıkarır.

Yukarıda anlattığım yapısalcılıktır.

- * Post yapısalcılığın, yapısalcılığa ilişkin eleştirileri 2 tane tez üzerinden gerçekleşir:

- 1) Hiçbir sistem yapısalcılığın öngördüğü gibi özet ya da kendine yeten değildir. Bir düşünce sistemi için nesnel ve mantıksal bir temel olmayacağını ileri sürer → bunu eleştirir.

- 2) Yapısalcı sistemin kendini dayandırdığı ikiliklerin, sıkı bir inceleneyi kaldırarak kadar sağlam olmadığını söyler.

Post Yapısalcılık = En önemli temsilcisi J. Derrida.

- * "Deliliğe yakın olma noktasında zihinsel acıya ponzebir olarak verilen yaratıcı ilah" diyerek felsefeyi tanımlar. Yapı yerine "yapıbozum" kavramını önerir.

- * Yapısalcıların yaptığı ikiliklere dualizmin yeni birimi diyerek karşı çıkmıştır.

- * Dilin zamansal süreci olduğunu, değişken olduğunu, sabit ve nesnel bir gerçeklik olmadığını söyler. Dilin özü ve temeli yoktur.

- * Moderniteye keskin bir eleştiri yapar.

- * Söz/dil merkezi felsefe geleneği ruinde yer alır. Ama bu geleneği de bazı açılarından eleştirir. (Çoğu karşısında söz ve konuşmayı öncelik verme)

Postmodernizm

→ Estetik boyutun en kusursuz örneklerini verir. Aydınlanmanın tüm yönlerine karşı çıkar. Negatif bir felsefedir.

→ Evrenselciğe, genel geçer olan bilgi anlayışına karşı çıkar.

→ Tek, değişmez ve evrensel bir akıl yerine, çeşitli akılların varlığını görmez, doyasıyla bilginin göreceliğini ve bağlama bağımlılığını vurgularken, akıl, hakikat ya da bütünlük yerine Wittgensteinci dil oyunlarından söz eder.

→ 20. yü. tarihinde yaşanan gelişmelerin çok etkisi olmuştur.

J.F. Lyotard } Temsilcileri

J. Baudrillard }

Lyotard (1924-1998)

→ Filozof, "hakikatin keşfedilen değil, yaratılan bir şey olduğu" düşüncesinden hareketle, modern felsefeyi karakterize eden dualizm, akılcılık, evrenselcilik ve özcülük gibi temel felsefi tutumlara karşı çıkar.

→ modern bilim ve teknolojik gelişmelerin, insanlığın aydınlanması ve zenginleşmesini sağlamaktan çok acı ve huzursuzluk verir.

→ Zengin ile fakir arasındaki uçurumu büyüttüğünü düşünür.

→ Aydınlanma düşüncesi ve modern bilimin nesnel bilgi arıtışı, Hegel ideolojisi ya da Marksizmin toplum arıtışının zarar verdiğini söyler.

Jean Baudrillard (1929-2007)

Eserleri: Nesneler Sistemi

→ Tüketim Toplumu: Mitleri ve Utopisi, Sembolik Mücadele ve Ölüm

→ Tüketicinin Ayarılması Üzerine

* Eskiden uydurulan ve üretmeleri istenen insanlardan, artık tüketmeleri istenmektedir. Bu sorunlu bir çalışmadır.

* Çağımızda ideolojinin öldüğünü, televizyonun en yüksek yetkin nesne olduğunu söyler.

* Modern toplumdan radikal bir kopuşla oluşan postmodernizm, anlamın, hakikatin, toplumsallığın ve gerçekliğin yok olduğu bir evreyi ifade eder.

* Filozofun teorisinin temel unsurları: postmodern toplum tasviri, simülasyon kavramı, lue göçü kavramı, hiper gerçeklik tanımlamasıdır.

* Postmodern dünyada, ekonomi, siyaset, cinsellik de dahil her şey, kendisini ve temel değerlerini yitirmiştir. Artık her şey ekonomik, cinsel, siyasi ve felsefi olmuştur.

- ORTAKAĞ FELSEFESİ -

Ortaklık Felsefesi

Patristik Felsefe (2-844)

- Aziz Justinus (100-164)
- Aziz Tatianus (150-176)
- Klement (150-219)
- Aziz Augustinus (354-430)

Eserleri:

İhtirafatın
Tanrı Şehri
İrade Özgürlüğü
Üzerine
Akademiklere
Karşı

- Boethius (480-524)

Eseri:

Felsefenin Tasellisi

Skolastik Felsefe (8-1100)

Erken Skolastik (8-12)
Anselmus,
Petrus Abelardus

Mükemmül Skolastik (12-15)

Albert Magnus (Büyük Albert)
Aquinas Thomas

Geç Skolastik (13-15)

John Duns Scotus
Roger Bacon
Ockham William

Anselmus (1033-1109)

Eserleri:
Doğru Üzerine Kavuşma
Yaratmanın Özü Üzerine
Mondop

Neden Tanrı - İnsan

Aquinas Thomas (1224-1274)

Eserleri:

İlahiyat Üzerine
Katolik İnançının
Hakikati Üzerine

→ John Duns Scotus (1270-1308)

→ Roger Bacon (1220-1292)

→ Ockham William (1288-1348)

İslam Felsefesi

Kindi (801-873)

İlk İslam filozofudur.

Feylasül - Arab - İlahat

Ebu Bekir er-Razi (865-925)

Eserleri:

el-Havi (Tıp ansiklopedisi)

el-Tibbur - Ruhani (Lahik)

es-Siretül - felsefiyye

Farabi (872-950)

12. Aristoteles

Eserleri:

el-Medinetül - fadila

es-Siyasetül - meaniyye

Tahsilü's - sa'ade

İhsanü'l - ulum

Fusülül - medeni

İbni Sina (980-1037)

Eserleri:

Kitabü's - sifa

en - Necat

el - İsarat ve't - Terbiha

el - Hidaye

el - Kanun fî - tıbb

Denişme-i Alâi

Felsefenin baş

öğretmeni = es - Seyhu'r Reis

İlk defa felsefe ansiklopedisini yapmıştır.

İbn Bâcel (ö. 1138)

Eserleri:

Risale'tül - veda

Kitabü'n - nefis

Kelâm fi gayetü'l - insaniyye

İbn Tufeyl (ö. 1185)

Eserleri:

Hay bin Vakzon

İbn Rüşd (ö. 1198)

Eserleri:

Tenafetül - tenfüt

Faslul - makal

el - kat meani

el - Rüşdî

Eserleri:

Evhadül - zaman

Kitabul - muteber

Suhrevâdi (1154-1191)

Eserleri:

Hikmetül - israk

Telviha

Heykili'n - nur

Molla Sadra (1571-1640)

Eserleri:

Esferül - Erbaa

el - Hikmetül - Arziyye

Me-fatihul Gayb

Yahudi Felsefesi ve Batıns Felsefesi

Rönesans Felsefesi

→ Petrarca (1304-1374)

Eserleri: Yahiz Yasayış Üzerine

→ Montaigne (1533-1592)

Eseri: Denemeler

→ Jean Bodin (1530-1596)

Eseri: Yedilerin Kavuşması

→ Herbert of Cherbury (1581-1633)

Eseri: —

→ Machiavelli (1469-1527)

Eseri: —

siyaset üzerine

→ Thomas More = Utopya

Compenalla = Güneş Ülkesi

Francis Bacon = Yeni Toplum (1744)

→ Halk egemenliğini ilk kez

avukcio ortaya koyan =

Johannes Althusius

→ Doğal Hukuk Teorisini

söyleyen = Hugo Grotius

→ Monarşiye Dinden

Bağımsız Anon kavradım

kisi = Jean Bodin

Reform Felsefesi

→ Martin Luther

İlk defa reform hareketi

Protestanlığın kurucusu.

→ Kopernik (1473-1543)

Güneş merkezli alem

→ Giordano Bruno (1581-1600)

Alem ebedidir.

Alem'in birliği ilkesi

→ Johannes Kepler (1571-1630)

mekende güneşin olduğu

elips şeklinde yörüngesindedir.

→ Galilei Galileo (1564-1642)

Termometre, sarkaç,

matematik konuları

Eseri: Yıkıcı Habercisi

İki Yeni Bilim üzerine

Diyaloglar

→ Isaac Newton (1642-1727)

modern fiziğin kurucusu

Üç Hareket Yasası

Yer Çekimi Kanunu

Eseri: Alem Kitabı

- MODERN FELSEFESİ -

17. Y.Y.

- Descartes
- Francis Bacon
- Thomas Hobbes
- Malebranche
- Spinoza
- Leibniz
- Pascal
- * Francis Bacon (1561-1626)
- İngiliz empirizmin (deneyci) ilk temsilcisi
- Bilimin doğası için insanı 4 puttan tenkil etmiştir
- * Descartes (1591-1650)
- Eserleri =
- Metot üzerine konuşmalar
- Aklın İradesi için Kurallar
- Ruhun İntrospekti
- metafizik üzerine düşünceler
- Ahlak üzerine mektuplar
- * Okkasyonizm Akımın Temsilcileri
- Descartes, Malebranche
- * Post-Kartzyen Rasyonalistleri
- Descartes, Spinoza, Gottfried Leibniz
- * Baruch Spinoza (1632-1677)
- Eserleri = Ethica (Ahlak)
- Teodjik-Politik incelemeler
- Tanrı-insan ve insanın iyiliği
- Anlamların Dışartılması üzerine Deneme
- * Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716)
- Eserleri = Felsefe ve Hukuk
- metafizik üzerine söylemler
- İnsan Anlığı üzerine
- Doğruluk ve ideler üzerine incelemeler
- Teodise
- Monoloji

18. Y.Y.

İngiliz Aydınlanması

- Empirizmi Temsil Edenler
- * John Locke (1632-1704)
- Eserleri =
- İnsan Anlığı üzerine Denemeler
- Hristiyanlığın Akla Uygun Olup Olmadığı
- Eğitimle ilgili düşünceler
- * George Berkeley (1685-1753)
- Eserleri =
- Heri Bir Görme Kuramı
- İnsan Bilgisinin İlkeleri
- Hylas ve Philonous
- Arosında Üç Konuşma
- * David Hume (1711-1776)
- Eserleri =
- İnsan Doğası üzerine
- İnsan zihni üzerine Araştırma
- İhtirar üzerine
- İngiltere Tarihi
- Ruhun Ölümsüzlüğü

18. Y.Y.

18. Y.Y.

Fransız Aydınlanması

- * Voltaire (1694-1778)
- Eserleri =
- İngilizler üzerine Mektuplar
- Newton Felsefesinin Öğeleri
- Ulusların Töreleri ve
- Ruhun üzerine Deneme
- Felsefe Sözlüğü
- * Lomedeire (1709-1751)
- Eseri = Makina insan
- * Diderot (1713-1784)
- * Holbach (1723-1789)
- Eseri = Doğa Sistemi
- J. J. Rousseau (1712-1778)
- Eseri =
- Toplum Sözleşmesi
- Emile
- İhtirafların Candide
- J. J. Rousseau Aydınlanmaya
- Karşı Çıkar

18. Y.Y.

Alman Aydınlanması

- * Kant (1724-1801)
- Eserleri =
- Saf Aklın Eleştirisi
- Pratik Aklın Eleştirisi
- Yargı Gücünün Eleştirisi
- Sürekli Ben

MODERN FELSEFE

19. Y. Y.

Aydınlanma ya Tepki Olan

→ Romantik Gelenek

*Temsilcileri: Vico, Herder, Schiller, Schopenhauer, Nietzsche
*Schopenhauer (1788-1860)

Eserleri: -
Dünyanın her yerinde acı ve mutsuzluk vardır.

*Friedrich Nietzsche (1844-1900)

Eserleri: -

→ Putların Alacakaranlığı

→ Antikrist (Deceit)

→ Ecce Homo

→ Böyle Buyurdu Zerdüş

→ Şen Bilim

→ Akılî idealizmi

Temsilcileri: Hegel, Schelling, Fichte

* Hegel (1771-1831)

Eserleri: -

→ Tarih Felsefesi

→ Mantık Bilimi

→ Felsefi Bilimler Ansiklopedisi

→ Hukuk Felsefesinin İlkeleri

Aydınlanma Tarafından

→ Materyalizm

Feynbach, Marks

* Ludwig Feynbach (1804-1882)

Eseri: -

→ Ölüm ve Ölümsüzlük Üzerine

→ Dinin Kaynağı Üzerine

* Marks (1818-1883)

Eserleri: -

→ Felsefenin Sefaleti

→ Akılî İdeolojisi

→ Komünist Manifestosu

→ Das Kapital

→ Pozitivizm

→ Auguste Comte, Descartes, T.T. Rousseau.

* Auguste Comte (1788-1857)

Eserleri: -

→ Toplumun Yarından

→ Akılî İdeolojisi için

→ Gerekli Bilimsel

→ Çalışmaların Planı

→ Yaratıcılık

* Jeremy Bentham (1748-1832)

→

* John Stuart Mill (1806-1833)

→ Utilitarianism

19. Y. Y. Çağdaş metafizikçiler

* Bergson (1859-1941)

Eserleri: -

* Madde ve Hafıza

* Yaratıcı Tekamül

* Ahlakın ve Dinin İki Kaynağı

* Suurun Sırdışı Varlığı Üzerine Deneme

* Alfred Whitehead (1861-1947)

Pragmatizm

* William James (1842-1910)

* John Dewey (1859-1952)

Analistik Felsefe Okulu

→ Russell, Moore, Ludwig

→ Hans Reichenbach

* Bertrand Russell (1872-1970)

Mantıkî Pozitivizm

Rudolf Carnap,

Philip Frank

A. Ayer

Kurt Gödel

20. Y. Y.

20. Y. Y. Çağdaş Avrupa Felsefesi

* Fenomenolojik Gelenek

→ Husserl

* Hermeneutik Gelenek

→ Gadamer

* Varoluşçuluk

→ Martin Heidegger,

→ Karl Jaspers,

→ Jean-Paul Sartre

→ Gabriel Marcel

→ Albert Camus

→ Dostoyevski, Kafka.

* Karl Jaspers (1883-1969)

Teolojik Varoluşçudur.

* Jean-Paul Sartre (1905-1980)

Eseri: Varlık ve Hiçlik

* Seküler Varoluşçudur.

Frankfurt Okulu

Temsilcileri: -

→ Horkheimer

→ Adorno

→ Marcuse

→ Habermas

→ Erich Fromm

Yapısalcı ve Postyapısalcı

Temsilcileri =

→ Roland Barthes,

→ L. Althusser

→ M. Foucault,

→ J. Lacan

→ C. Levi Strauss.

Temsilcileri =

J. Derrida. ⇒ Postyapısalcı

Post modernizm

Temsilcileri = J.F. Lyotard

→ J. Baudrillard

* Jean Baudrillard (1929-2007)

Eseri = Nesneler Sistemi.

- Merve TEKE -